

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXVI рік видання. № 260, лютий, 2016

Федір Кричевський,
Життя (триптих) - Сім'я

*І чужому навчайтесь,
У свого не учуйтеся...*
М. Шванк

Ваш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошанка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнишан,
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ 2015-й видавничий рік
- ❖ *Незнаний Денис Онищук*
- ❖ *Г. С. Сковорода: Пісня 17-а – Дорога «тихої пристані»*
- ❖ *Марія Опрішан: «Чарівні слова» або Повчання про ввічливість, мудрість, правду та любов у житті*
- ❖ *Буковинський меридіан Юрія Ракочі (штрихи до життєвого і творчого портрета письменника)*
- ❖ Презентація антології «Український авангард»
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XVIII). Мовознавчі здобутки*
- ❖ *Невідомий поет про голодомор на Україні*
- ❖ *Майстри сучасної української прози: Олександр Денисенко – літератор, актор, режисер Душа ріки (Оповідання)*
- ❖ *Осколки пам'яті*
- ❖ *Хороша традиція*
- ❖ *Oberrohnen*
- ❖ *Голос предків*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

*Дорогі жінки!
Жіжні матері, турботливі бабуєі,
любі сестри, кожані дружини!
Вітаємо Вас
із Міжнародним жіночим днем.
Бажаємо Вам міцного здоров'я,
невичерпної енергії, добра, упевненості в своїй емані,
порозуміння, кохання та вірності.*

*Провід УР-у
Редакція «Вашого голосу»*

Ти- ЖІНКА!

*Ти – ЖІНКА! Значить, дуже ніжна!
Ти гармонійна, дивна і п'янка,
Ти дуже вишукана, дивовижна,
Для когось в світі ти одна така!*

*Ти – ЖІНКА! Значить, духом сильна,
Ти знаєш, чого хочеш від життя,
Водночас і проста, і дуже стильна,
І загадкова, як саме буття...*

*Ти – ЖІНКА! Значить, ти – кохана!
Хоч раз в житті ти відчувала це.
Для когось ти – найкраща і жадана,
Для когось лик святий – твоє лице...*

*Ти – ЖІНКА! Пам'ятай це всюди!
І як би там не склалось майбуття,
А справжня ЖІНКА завжди в шані буде,
Бо ЖІНКА – це і є творець життя!..*

Любов Ігнатова

2015-й ВИДАВНИЧИЙ РІК

Видавнича діяльність – один з пріоритетних напрямків роботи СУР-у ще від його заснування. Окрім періодичних видань, під егідою СУР-у щорічно виходять в світ книги – здебільшого белетристика, музична і наукова література, фольклор та ін.

Минулий 2015 рік, без сумніву, можна вважати багатим на видання. За фінансування СУР-у було надруковано 17 книг, а саме:

- **Юрій Павліш, «Через поле, через яр йшла Лисиця на базар»** – збірка поем для дітей (редактор Іван Ковач);
- **Стеліян Грєя, «Молитва і прокляття»** – збірка досліджень про творчість Т. Шевченка (редактор Микола Корсюк);
- **«Dialogul slavistilor în sec. al XXI-lea» («Діалог славистів у XXI-му ст.)** – збірник матеріалів однойменного III-го Міжнародного симпозиуму (22-24 травня 2014 р., Клуж-Напока), організованого Відділенням слов'янських мов і літератур філологічного факультету Клузького університету «Бабеш-Бойой» у співробітництві з Союзом українців Румунії (редактор Іван Гербіль);
- **Михайло Гафїя Траїста, «Степанкова читанка»** – збірка для дітей, яка містить оповідання, казки і казкову повість (редактор Михайло Михайлюк);
- **«Немає краю тихому Дунаю»** – збірка українських народних пісень з обох берегів Дунаю. Запис Кузьми Смаля та Івана Кідещука, нотографія та упорядкування Кузьми Смаля (редактор Іван Ребошапка);
- **«Omăgiu profesorului Ioan Rebușarca la 80 de ani» («Вшанування професора Івана Ребошапки на його 80-річчя»)** – збірник містить статті і наукові праці, приурочені ювілею І. Ребошапки (координатор Константін Джамбашу, редактор Антоанета Олтяну);
- **Лариса-Михаєла Траїста, «3 дідусевої скарбниці»** – збірка оповідань, побудованих на народних легендах і бувальщинах (редактор Ірина Петрецька-Ковач);
- **Наталія-Анна Панчек-Колотило, «Probleme de interpretare în literatură muzicală pentru vioară solo» («Проблеми інтерпретації**

в музичній літературі для скрипки соло» – музикознавчий аналіз і дослідження естетичної цінності інтерпретацій репертуарів різних стилів для колективного або індивідуального виконання (редактор Іван Робчук);

- **Микола Майданюк, «Негостинські спогади»** – збірка містить статті, в яких автор ділиться спогадами із життя свого покоління (редактор Михайло Михайлюк);
- **Марія Чубіка, «Слідами щедрої чаклунки»** – збірка оповідань для дітей (редактор Микола Корсюк);
- **Микола Лясевиц, «O cronică de călătorie prin viață» («Хроніка життєвої подорожі»** – автобіографічна повість (редактор Іван Ковач);
- **Віргілій Ріцько, «Українці в Добруджі»** – коротка історія та культурна спадщина українського населення у гирлі Дунаю (редактор Микола Корсюк);
- **Михайло Михайлюк, «Газетярські штрихи»** – збірник публіцистики, приурочений 75-річчю автора (за редакцією автора);
- **Корнелій Ірод, «Chixuri» («Промахи»)** – збірка оповідань (редактор Михайло Гафїя Траїста);
- **Іван Кідещук, «Літературно-культурні орієнтири»** – збірка літературно-критичних статей (редактор Михайло Михайлюк);
- **Іван Лібер, «Стоїть явір над водою»** – збірка пісень на слова українських поетів та обробки українських народних пісень (редактор Ірина Петрецька-Ковач);
- **Савета Вереряну, «Suflet de orfan» («Сирітська душа»)** – румуномовна автобіографічна повість (частково фінансована СУР-ом).

Як видно з переліченого, видавничий 2015-й рік був плідний не лише кількісно, але й розмаїттям видавничої продукції з тематичної точки зору, за що вітаємо провід СУР-у, Комісію з питань книгодрукування і преси та всіх причетних до видавничого процесу, і бажаємо не менш плідної роботи в майбутньому.

Редакція «НГ»

Володимир АНТОФІЙЧУК

НЕЗНАНИЙ ДЕНИС ОНИЩУК

В історії української літератури Румунії Денис Оніщук, 115 років від дня народження якого минуло 20 січня ц. р., тривалий час був відомий насамперед як байкар і автор гумористичних віршів. Таке визнання йому забезпечила єдина прижиттєва збірка «Полин і мед» (Бухарест, 1965), а також численні публікації творів зазначених жанрів у періодичних виданнях і колективних збірниках Румунії та України. Протягом тривалого часу письменник збирав народні прислів'я і приказки, які вже після його смерті вийшли окремою книжкою «Народ скаже – як зав'яже» (Бухарест, 1976) з упорядкуванням і передмовою професора Івана Ребошапки.

Однак творчий доробок Дениса Оніщука (1901 – 1975) цілісно почав відкриватися значно пізніше. Тільки через майже чотири десятиліття після земного відходу письменника друком вийшли його автобіографічна повість у новелах «На шляху життя» (Чернівці, 2008) і книга мемуарної прози «Спомини» (Чернівці, 2013). Саме ці твори, а також архівні матеріали Дениса Оніщука, які зберігаються в його сина Яреми, допомогли пролити світло на деякі епізоди з життя і творчості письменника.

Потяг до літературної праці Денис Оніщук відчув ще в шкільні роки. Захоплення українською класикою, а найбільше – поезією Тараса Шевченка та співомовками Степана Руданського, спричинили неослабне з роками прагнення створити щось і своє. Трьохкласником він написав два невеличких оповідання, першим слухачем і критиком яких була мама. Зараз важко уявити, які почуття переживала тоді ця жінка, чутлива до всього прекрасного, бо й сама володіла неабияким мистецьким хистом розписувати узорі килимів. Але напевно можна сказати одне: вона, як уміла, підтримала перші синові спроби, бо з цим, мабуть, як і кожна мати, пов'язувала усю долю своєї здібної дитини, а найперше – отримати можливість заробити на щоденний шматок насущного.

До перших творчих спроб Дениса Оніщука

належить вірш «Життя» (1920), який підкреслює чітке розуміння дев'ятнадцятирічним юнаком сенсу людського буття: «Життя – це боротьба / Й стремління до мети». У цей же час під впливом подій 1917 року в Росії початкуючий автор написав поезію «Сон на бойовищі». Те, що сталося в далекому російському Петрограді, зажевроло в душах багатьох людей життєвим оптимізмом і широку надією здобути для кожного гідні людини права. Тож не дивно, що і в серці мрійливого поета відблиск тих революційних перетворень спалахнув такими ж наївними сподіваннями, проте непідробним бажанням, як він писав, «побачить щастя на землі». Але реалії виявилися зовсім іншими: «Весь світ – одна лише тюрма / З панями і катами!».

Учнем восьмого класу Чернівецької гімназії Денис Оніщук за підтримки своїх друзів заходився видавати рукописну газету «Блискавка» (1921). Її зміст складали здебільшого художні твори: поезії, короткі новели й оповідання. В одному з них – поезії самого редактора, очевидно, програмній – звучало звернення до блискавки з проханням яскраво спалахувати в темряві, вказуючи вірний напрямок на життєвому шляху. Ідея цього твору чітко пов'язувалася з постійним в усіх трьох випусках мотто газети: «З'являється лише в хмарний день». Завдяки Ользі Бажанській, двоюрідній сестрі Дениса Оніщука, дочці знаного на Буковині педагога й письменника, а також Лідії Бурачинській, згодом журналістці й головному редактору львівської газети «Нова хата» (1930 – 1939 рр.) та Ганні Никорович «Блискавка» прочитувалася гімназистами і знову поверталася до видавців. Отже, так би мовити, часопис мав своїх постійних читачів, а відповідно – своїх прихильників і однодумців. Та, головне, він служив воістину світлим променем-блискавкою свого рідного, українського, слова в чужомовному оточенні.

(Продовження на 6 с.)

НЕЗНАНИЙ ДЕНИС ОНИЩУК

(Продовження з 5 с.)

Перші друковані твори Дениса Оніщука з'явилися в гумористичній газеті «Щипавка» (1921 – 1922), яка виходила в Чернівцях на кошти студента Аркадія Данилевича. На її шпальтах під псевдонімами Гаврило Говорилевич, Гаврило, Панас Кущенко, Стецько та ін. початкуючий автор опублікував кілька сатирично-гумористичних віршів: «Зрадливе звірятко», «Іде один галичанин...», «Дотепи», «Відповів» та ін. За жанром – це співомовки. Вони наділені лаконічними розповідями з дотепним фіналом, містять колоритні замальовки несподіваних ситуацій, наповнені пафосом сміхової культури тощо.

У 20 – 30-ті роки

Денис Оніщук активно друкувався в чернівецьких часописах «Рідний край», «Будяк», «Самостійна думка», «Час», «Рада», «Українська ластівка», «Чортополох», а також українському гумористичному журналі «Гей руп», який виходив у Бухаресті. На їх сторінках побачили світ різні твори письменника: громадянська лірика, гумористичні твори, вірші для дітей, фейлетони, уривки з автобіографічної прози, репортажі тощо.

Молодого автора найбільше хвилювало питання долі України, її майбутнього як незалежної держави. Але був у цій темі ще один мотив, нетрадиційний для поезії боротьби. Завершення українсько-польської війни склалося не на користь Української самостійної держави, що породило в поезії Дениса Оніщука мотив розчарування, песимістичного настрою. Героїко-трагічне, конфліктне й експресіоністичне відчуття світу втілюється у багатьох віршах Дениса Оніщука. Їх ліричний герой, невдоволений поворотом історичних подій, категорично не сприймає навіть прихід весни. У художній літературі ця пора року, як правило, асоціюється з життєстверджуючими почуттями, адже весна – це час радісних перемін, коли оновлюється не тільки природа, а й людина. Проте ліричний герой, який у даному разі ототожнюється з автором, цілковито ігнорує весняне пробудження. Характерне пояснення такого стану має місце в

поезії «Другові». Водночас вірш Дениса Оніщука «Якої хочу я весни» пояснює істинний стан поетової душі, виявляє справжні бажання людини, яка очікує, що з відходом зими «минеться горе і журба».

Поезією «Воскресний день» Денис Оніщук торкнувся теми голодомору в Україні 1932 – 1933 рр. Твір побудовано за принципом контрасту. Радісний день Воскресіння Господнього опечалений жахливими картинами: «у крові весь народ, в сльозах», «стоїть порожній Божий храм», «заніміли дзвони», скрізь чути плач. Проте вірш, у підтексті якого вловлюється інший мотив, – життя все ж таки подолає смерть – завершується оптимістичним акордом.

З опублікованого Денисом Оніщуком у 30-ті роки на увагу заслуговують також і громадянська лірика, вірші про кохання, поезії, адресовані дітям і т. ін. Вони, безперечно, свідчать про широту творчого діапазону поета, підкреслюють його прагнення реалізувати себе в різних темах і жанрах. Окремо слід відзначити написані в гострому сатирично-гумористичному тоні фейлетони, які стосуються суспільно-політичних подій, спрямовані проти фальшивого патріотизму, байдужості до проблем рідної мови і культури тощо.

У 1936 році Денис Оніщук побував на XI Олімпійських іграх у Німеччині. Враження від їх організації і проведення дали матеріал для нарису «На Олімпіаді», який відзначається цікавою композицією, своєрідною іронічно-гумористичною манерою розповіді, почасти спроектованою на українські реалії.

На мою думку, творчість Дениса Оніщука міжвоєнного періоду, яка має неабияку історико-літературну цінність, заслуговує на публікацію окремою книжкою. Сподіваюся, що в її художніх якостях читач переконається завдяки добірці віршів, уміщених у цьому числі «Нашого голосу».

Денис ОНИЩУК

Привіт Дм. Геродотові

Як ти перо до рук узяв,
Як перший спів Твій пролунав,
Вже двадцять літ мина...
І хоч ти в своєму життї
Лиш по тернистім йшов шляху,
Не похилив чола!

Ти не схилив його й тоді,
Як у хуртовині грізній
Гарматний гук гудів,
Як наш народ кайдани рвав,
За волю як до бою став,
Твій голос й там гримів!

Де вихор гнавсь, горів пожар,
Знімався чорний дим до хмар,
Завзятий дим кипів,
Вставала Ненька в крові вся...
Там піснь лунала голосна
Могучих Твоїх слів!

Та не замовк ти і тоді,
Як на вигнання в чужині
Ти скривсь від ворогів.
І там про кращі часи
України вольнії степи
Луна Твій гордий спів!

За всі страждання і борбу,
За нашу волюньку святу,
За твій кровавий піт,
За працю в Рідному Краю...
Я клоню голову свою
І шлю Тобі привіт!

1928

Якої хочу я весни

Зима. Кругом сніги, морози,
Скуте природою життя.
Чому під ці зими погрози
Весни, весни бажаю я?

Чому думаю, що з зимою
Минеться горе й журба,
Та прийде разом із весною
Доля сподівана моя?

Чому думаю так? Я ж знаю,
Що як прийде знову весна,

То в моє серце завітає
Осінній холод і зима...

Бо прагну я весни-обнови,
Котру разом стрічали б ми,
У братній щирості-любви
Вже не рабами, а людьми!
1928

Позір, на чати!

Тихше, тихше... З сходу чути
Глухий клекіт вихру-бурі,
Надсувають чорні хмари
Таємні, грізні, похмурі...

Позір, позір! Всі на чати!
Із – за хмар цих сонце зійде
І разом в його проміннях
В яснім сьайві Воля прийде!

Чути клекіт, ближче, ближче...
От-от вдарять грізні громи.
О, тремтіть, тремтіть, тирани,
Кари час іде, Содомі!..

Тихше, тихше... Час цей близько,
Впадуть з брязкотом кайдани
І в грімкій всесвітній славі
Вільна Україна встане!
1928

Другові

Питаєшся, чом тужу я весною
У цей прекрасно-чудний час,
Що діється тепер зі мною,
Де мій колишній запал згас?

Як гляну на весну, на цвіт її пишний,
Що тягнеться далеко вдаль,
То в серцю чую біль колишній,
Душу гнітить пекучий жаль...

Бо й я щасливий був колись весною,
І в мене запал був тоді,
Як за Україну йшов до бою...
Ах, чом це було навесні?!

Змагання наші всі були даремні
Надармо жертви принесли,
Бо не свободу, а тюремні
Нові кайдани їй дали.

То чи ж люба мені тепер весна?..
Ах ні, не мож любить весну!

Вона ж Україні дала
Нові страждання і тюрму!
1933

Воскресний день

В цей день пісні, було колись,
По всій Україні лились,
Складали всі поклони,
І радісно народ увесь
Вітав стрічних: «Христос воскрес!»
«...Воскрес!», – гуділи дзвони.

Тепер, в цей день, по селах там
Стоїть порожній Божий храм,
І заніміли дзвони;
У крові весь народ, в сльозах...
І шепчуть спрагнені вуста
Не пісні, ні, – прокльони!

Та прийде час, терпець урвесь,
Народ тоді повстане весь
Від Сяну аж до Дону!
І як воскресний день пийде,
Заграють дзвони знов, та вже
Народові вільному!
1933

Як дим той...

Кури в задумі
Й вдивлявся у дим,
Як вгору знімався він
Струмочком тонким...

Так плив він спокійно,
Аж вітер десь взявся
І дим у просторі
Безслідно сховався.

Так тихо, як дим той,
Живу так і я,
Безбарвний мій шлях
І самітне життя...

Та звісється вихор
На моїм шляху,
То я так, як дим той,
Помчусь, полечу

І з шалом у вирі
Нового життя
Я зникну, як дим той,
Пірну в забуття.

1933

Євсебій ФРАСИНЮК

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 17-а – ДОРОГА «ТИХОЇ ПРИСТАНІ»

Життєве море, що здвигається даремно та інше.

Бачачи життя цього я горе,
Кип'яче, як Червоне море,
Вихром суму, напасті, бід,
Розслаб, жажнувся, поблід,
О горе сущим у нім!

Повернув я бідний біг мій скоро,
Щоб не скритись з фараоном в морі.
Се в пристань я тиху біжу
І криком плачевним кричу,
Піднявши руки вгору.

О Христе! Не дай стліти в аді!
Дай мені жить в твоїм небеснім граді,
Хай не волоче мене у свій слід,
Блудниця-мир, сей темний світ!
О милості бездна!

На основі оригіналу та перекладу В.Шевчука
упорядкував Євсебій Фрасинюк

Епіграф до Пісні 17-ї натхнений, напевно, словами Єрусалимського царя Когелета, сина Давида, записаними в першій главі книги Святого Письма – Проповідник (Еклезіаст): «Марнота марнот – геть усе марнота». Ці слова стануть в літературі ванітативним мотивом – Vanitas vanitatis, – а в літературному напрямку бароко (XVI-XVIII ст.) стануть ідейним підложжям барокового світобачення. Але, Сковорода додає ще слово «та інше», до значення якого звернемося в кінці нашої розвідки.

З точки зору структури текст складається із трьох строф, а в нумерології цифра три означає самовираження, архетипом якого є заводило (той що заводить в дію).

Насправді, Сковорода висловлює свій власний вибір щодо «розв'язки» ванітативного мотиву, вживаючи тричі для уточнення цього наміру особовий займенник «я» та двічі його відмінкові форми «мені, мене».

Читаючи перші три рядки Пісні 17-ї, миттєво ставиш собі запитання: Невже людське життя – це тільки «...горе,/ Кип'яче, як Червоне море,/ Вихром суму, напасті, бід»? В житті людини, як і

в долі людства, на основі закону пульсації, існують інтервали радості, щастя, добра, існують інтервали «суму, напасті, бід», але вони, на жаль чи на добро, ніколи не є однаковими, ні в часі, ні в інтенсивності. Вважаю, що Сковорода має на увазі «горе» свого народу тільки в підтексті, бо географічна ознака «Червоне море» надає порівняльному терміну метафорично-символічного значення.

Для висвітлення мотиву «марноти марнот», вживаного в цьому тексті, спробуємо короткий екскурс в біблійний, і не тільки, міф Буття.

Рослинність, сотворена Богом третього дня, вбирає та об'єднує в собі та в її плодах потужність «неба» і «землі» і зароджує складові елементи/речовини, необхідні для створення життєвої енергії тваринного світу, а також і людського. Найсильніший вияв тваринної життєвої енергії, як і людської, – це боротьба за існування виду/роду. Першою із форм цього вияву для людського роду є так званий конфлікт між поколіннями, що появляється в сім'ї і продовжується в суспільних формах проживання. Другою була б боротьба за життєвий простір існування, що поширюється і до відносин між народами.

Якщо додати ще боротьбу за лідерство, багатство, володіння і т.п., то вже достатньо, щоб бачити життя людини як «кип'яче горе...», зображення, яке драматично впливає на чутливість/гуманність українського поета, викликаючи в глибині його ества апокаліптичний скрик: **«Бачачи.../Розслаб, жажнувся, поблід,/ О горе сущим у нім!»**

Сковорода-мислитель бачить життя як постійне турбування. В одному із його афоризмів твердить так: «Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись – значить не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – це рух». Життєве горе він вважає і життєвою наукою для тих, котрі напувають розум свій у Верховній Мудрості: «Коли повз тебе проходить п'яний, ти так думай: Бог дав тобі видовище, щоб ти на чужому прикладі усвідомив, яке велике зло пияцтво – біжи від нього!» (Афоризми)

Таким чином можна пояснити його ставлення до життєвого горя в другій і третій строфах, де український поет виходить поза межі барокового

світобачення. Перший крок в рішенні життєвих турбот – це рішуче і чітке змінення напрямку/дороги: **«Повернув я бідний біг мій скоро»**. Усвідомлення власного неправильного напрямку/дороги життя, виражене епітетом-метафорою «бідний біг мій», створює передумови для уникнення можливих згубних наслідків, беручи до уваги і неправдиві поступки попередників – **«Щоб не скритись з фараоном в морі»**, – але й для шансу відкриття правдивої путі – **«Се в пристань я тиху біжу»**. Вживаючи дієслово «не скритись», поет сугерує не ідею потонути-померти, а більш мучительну можливість жити незаміченим, самоізолюваним, осоромленим власною ганебною поразкою. Епітет-метафора «пристань тиха» вселяє образ безконфліктного життєвого простору, без «кип'ячого горя», без мирських пристрастей.

Якщо кожна людина є окремишною, то й кожний рід/нарід є окремишим, а тоді і дороги до Правди є окремими/різними. Сковорода-мислитель-віруючий обирає християнський ритуал звернення до Верховної Мудрості: **«І криком плачевним кричу,/ Піднявши руки вгору»**. Структура останніх трьох слів на рівні денотативного сенсу слів створює плеоназм, але, вважаємо, що поняття «вгору» набирає значення найвищого духовного простору, простору Правди, а це надає такій структурі валентності художнього засобу. Підтверджують це наступні рядки тексту. Із цього безмежного інформаційного поля, поля Правди, поет-віруючий обирає Христові вчення: **«О Христе! Не дай зітліти в аді!»** Тут вбачаємо Сковороду філософа та одну із його головних філософських тем: тлінне та вічне. Щоб тлінна плоть не попала в «ад», тобто не самознищилась плотськими пристрастями, її треба очистити/підняти/охопити Духом Правди. Поет-віруючий висловлює це проханням-молитвою: **«Дай мені жить в твоїм небеснім граді»**. Христові вчення побудували цей «небесний град», а саме, той простір Правди, за упорядкуванням котрого і тлінна плоть може сягнути вічності, Ісус Христос будучи для Сковороди, і не тільки, праобразом отого «небесного городянина», чистого тілом і чистого духом.

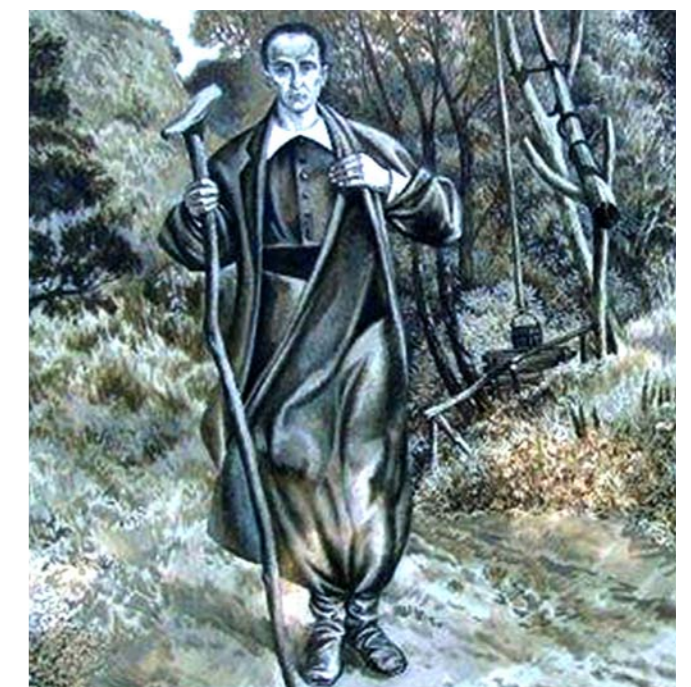
Поет-віруючий не відмовляється від земного світу, не бажає його покинути, а навпаки, бажає турбуватись тим, щоб «не волочила» його **«...у свій слід,/ Блудниця-мир, сей темний світ!»**, тобто, йти шляхом Правди в житті і не перехрещуватись

із мирськими пристрастями. Він називає їх «сей темний світ», щоб метафорично сугерувати найбільшу роль світла Правди у створенні людини в людині. Тільки людина в людині спроможна зберегти і продовжити людський рід, бо спроможна сягнути вічності.

Поет-мислитель-віруючий переконаний в тому, що світла Правди не треба шукати чи відкривати, воно є, вічно сяє, а людині потрібно тільки до нього «підняти руки» свого розуму і набирати його: **«О милості бездна!»**

Сковорода виразив у Пісні 17-ї свій час, свій вибір і свою дорогу до світла Правди життя. Безсумнівно, цей твір є і самовираженням поета-мислителя-віруючого стосовно власного життєвого горя і його відношенням до прикрої долі людини взагалі, до якої ставиться з глибокою емпатією. Своім вибором/прикладом він сугерує дорогу до «тихої пристані», яку він, як учитель-філософ, бачить не тільки як простір безпристрасного життя, а також як простір відродження людини в людині, тобто простір забезпечення існування людського роду.

Історія людства, включно і віри, навчає нас, що «тихі пристані» існують, їх буде безліч, коли буде безліч людей, які винаходять правдиву дорогу до них, і вони, такі «пристані», є саме те «інше» з скородинівського епіграфу, що він обрав і наслідував до кінця свого життя те, що діє рятівною силою в долі роду людини всупереч «вихрам суму, напасті, бід»...

Іван КІДЕЩУК

МАРІЯ ОПРІШАН: «ЧАРІВНІ СЛОВА», або ПОВЧАННЯ ПРО ВВІЧЛИВІСТЬ, МУДРІСТЬ, ПРАВДУ ТА ЛЮБОВ У ЖИТТІ

Українська дитяча література Румунії відзначається яскравими творами, вірно крокуючи вслід за дивовижною нашою літературою для дорослих, будучи представленою іменами Марії Чубіки, Марти Боти, Марії Опрішан, Людмили Дорош і ін.

Недавно, вкінці 2015 р., на Україні у Чернівецькому видавництві «Букрек» появилася прекрасна книжка для дітей і дорослих української поетеси Румунії Марії Опрішан «Чарівні слова», якою авторка збагачує нашу дитячу літературу привабливими крихітками поезії та казок-байок, що чаруватимуть словом малих читачів і дорослих своєю лагідністю та сюжетною канвою і, певне, здоровими повчаннями для їхнього сучасного й майбутнього життя. Жест нашої письменниці друкувати свою книжку на Україні треба схвалити як особливий і надто корисний, бо українська література Румунії повинна якнайбільше зближатись до свого первісного джерела нашої неньки, тим більше, що ми – однокровники та сусіди, яким треба спізнаватися і співпрацювати на благо наших літератур, як це відзначає викладач курсу художньої літератури для дітей ЧНУ Лідія Ковалець у передмові своєї книжки «З українсько-румунських літературних теренів», інтерес якої до української літератури Румунії пробудив професор д-р Володимир Антофійчук, завкафедри української літератури ЧНУ, професор і почесний доктор Сучавського університету «Штефан чел Маре», і яка прилучила її до «оригінального пласту матеріалу, осягнення якого завжди давало (їй) естетичну й інтелектуальну насолоду, не кажучи про те, що сповнювало душу патріотичними почуттями» (див. «Від автора», с.5).

У розділі «З турботою про дітей» вищезгаданої книжки, аналітик і викладач ЧНУ Лідія Ковалець підкреслює, що наші сучасниці Марія Опрішан, Марія Чубіка, Марта Бота і Людмила Дорош зуміли знайти, кожна окремо, свої власні підходи до малих читачів – «поезією...як спосіб діалогу її з дітьми» (Марія Опрішан), мистецькою розповіддю про дитячу героїню «Щасливу Гру» (Марта Бота),

«підтекстом та гуморинкою» у «морально-етичних настановах» (Марія Чубіка) або «значущістю малого» (Людмила Дорош). Цими художніми прийомами одушевлена природа, німі речі стають живими друзями дітей, бо вони з ними граються, сміються і плачуть, бувають щасливими і нещасливими, навчаються жити.

Поетичний доробок «Чарівні слова» Марії Опрішан тематично доповнює попередню її збірку «Розкажу вам казку-байку» (Бухарест, 2010), чудово ілюстровану Михайлом Трайстою, з передмовою редактора Михайла Михайлюка, який вважає, що писати віршовані казки «може тільки людина з добрим серцем і теплою душею, із знанням дитячої психології, зацікавлень тих, що відкривають чарівний світ книжки, таємниці живої природи», ким є Марія Опрішан, колишня обдарована викладачка біології, закохана у народні пісні і теплосердечні діалоги з дітьми. Всі ці риси наявні у рецензованій збірці у нових чарівних віршах про рідну мову, вчительку, рідне село, про пори року та улюблені рослини й речі, про світських тварин і звірів, про життєві відносини наших ближніх – від дітей до старших людей, що завжди служитимуть їм моделями, але тільки для тих, що вміють прислухатися до їхніх порад (див. «Чарівні слова»). Крім творів про навколишнє середовище, простір і час, рослинний, тваринний та людський світи з попередньої збірки, у чернівецькій збірці є нові казочки, повчальні вірші, якими поетеса старається формувати дитячі характери, їх любов до духовних цінностей рідної мови, рідної культури, історії, етики, релігії тощо (див. «Любіть мову чарівну», «Читаймо Шевченка», «Голос Шевченка», «Ювілей», «Шануємо героїв», «Жертвам голодомору», «Святий вечір», «Любов» та казки-байки «Лев і мишка», «Чарівне слово», «Лиска і Рак», «Гриб і дуб», «Сварка», «Козеня», «Обдурив(ся)», «Старий Кіт», «Зимова казка» і ін.). З цікавих віршів діти дізнаються, що рідна мова – «чарівна» і «неземна», тобто Богом дана, «Шевченко – вічний, з ним і ми вічні», що

наші герої та жертви голодомору живуть у нашій пам'яті, і тому вони – «наша надія в житті» і «вічний заповіт» тощо. Оригінальність і краса віршів та, зокрема, казок-байок полягають у їхній майстерній віршованій формі із солодкою мовою, з уявним та прямим діалогом зі своїми героями, з використанням дотепного жарту і навіть повчально-легкої іронії, несподіваних розв'язок сюжету з щасливими фіналами тощо. Нечемний Андрійко, наприклад, штовхнувши селянина з міхом на базарі, оправдовується безличними словами, а люди пояснюють йому, що зневага – це гріх і марнота: «– Слухай, хлопче, пам'ятай! Хто говорить гарно/ І привітно до людей,/ Той живе немарно» («Чарівне слово»). До життя готує дітей і дорослих «Зимова казка», навчаючи їх про чародійність праці алегоричним сюжетом про трьох персонажів – старого пана, селянина та Мороза Морозенка, що перед морозом не допомагають хутра, а тільки праця: «Від морозу, діти милі,/Хочу вам сказати,/ Рух, робота охоронять, – / Це вам треба знати» (с. 56). Дітей, менш активних, авторка жартома навчає, як дбати про здоров'я: «Якщо холоду боїтесь,/ Не виходьте з хати...» (там само). Мотив запозичений з народних казок, але чарівні, дотепні слова майстерного вірша, тонкий гумор і навіть дружня іронія переодягають стару казку в смішну театральну виставу, що успішно розгортається перед дітьми, пробуджуючи їхню гідність, вдовolenість і симпатію до працьовитих людей. Інша казка-байка «Старий Кіт» засуджує фарисеїв, брехунів та їхню ненажерливість, навчаючи малят: «Хто обманом хоче жить,/ Хай запам'ятає,/ Що від власної брехні/ Колись постраждає» (с.52).

У майже всіх казках-байках використано відомі народні мотиви або мотиви класиків-байкарів Ш.Перро, Г.К.Андерсена чи Л. Глібова. Але сюжети нашої поетеси завжди розвиваються по власній сюжетній лінії, конфлікт розв'язується в моменті кульмінації «по-заслузі» героїв, з необхідним моралізуючим фіналом байок.

З любові до істинної правди дуже цікаво представляє дітям поетеса Марія Опрішан сучасну драму Румунії – вирубування лісів та втрату раю земного наших гір на користь чужих

та своїх хабарників: «Де поділись ліси? – // У Канаді є дошки,/ Меблі – в дипломатів,/ В Греції – літні хатки,/ А Євро – у магнатів... (див. казку «Обдурився» (с.85).

Як викладач біології і глибоко віруюча людина, поетеса старається подати перші найдорожчі життєві таїнства про чудо-диво християнської любові на землі, про філософію часу та життя, тобто елементарні поняття про наше існування. Явище земної любові пояснюється Божою благодаттю, тільки Закон Любові на землі люди топчуть, грабують, гноблять одні інших, вбивають і не бояться Божої кари («Любов»). Діти дізнаються,

що з любові до людей народився Син Божий Ісус Христос – Спас наш, засуджений на смертельні муки («Святий Вечір»). Цікаво і просто пояснюється поняття часу, пов'язане з життям людини: «Як людина народжується,/Зростає, міняється,/ Кожна мить є своєрідна,/ І не повторяється.// Живем миттю, бо у миттях/ Нам життя являється... («Час», с.98). Життя – неповторне і найдорожче на світі, людина одержує його в подарунок від Бога, але вона сама вирішує, як його прожити: добром чи злом, чесно чи нечесно, і, таким чином, дітям відкриваються два світи, – залежно від того, як хто проживатиме за своїм власним вибором та, певне, мудрістю.

Обидві чудові дитячі книжки Марії Опрішан поетичним стилем дарують нашим дітям і дорослим осучаснені, невмирущі пригоди та персонажі, щоб служили їхньою етикою на користь духовного зростання нових поколінь і всіх тих, хто закоханий у вічність казок та їхнє невичерпне джерело мудрості.

Олександр ПОПОВИЧ

БУКОВИНСЬКИЙ МЕРИДІАН ЮРІЯ РАКОЧІ (ШТРИХИ ДО ЖИТТЄВОГО І ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ПИСЬМЕННИКА)

Доповідь, представлена на конференції *Українська література Румунії і «Наш голос» як її дзеркало, приуроченій 25-річчю від заснування літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос»*

У добу тоталітаризму наші знання про здобутки художнього слова української заокеанської діаспори (США, Канади, Австралії, Бразилії), а також країн Європи і, зокрема, Румунії, були надто бідними. З настанням 90-х років, політичними змінами, які відбулися в країнах Східної Європи, впала завіса заборон та недоступності до творчих надбань наших побратимів. Як зазначається в «Історії української літератури ХХ століття» за редакцією В.Дончика, «залучення до розгляду художньої творчості діаспори, певна річ, значно розширює панораму української літератури ХХ ст., допомагає побачити її багатшою й розмаїтішою, ніж вона видавалася досі» [1, с. 10].

Відродно, що в останні два з половиною десятиліття робота з вивчення творчості українських письменників Румунії активно пожвавилася. Чимало зусиль для вивчення українського слова в цій європейській державі доклали як зарубіжні, так і материкові літературознавці. Зазначеній проблемі присвятили окремі праці чернівецькі, львівські та київські науковці, такі як Олекса Романець, Микола Богайчук, Федір Погребенник, Тарас Салига, Лідія Ковалець, Любов Василик та ін. Зокрема Любов Василик – нині доктор наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри журналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, вперше в українському літературознавстві систематизувала відомості про українську поезію в Румунії другої половини ХХ століття майже в десяткові наукових публікацій, що побачили світ в авторитетних наукових виданнях України та Румунії. У 2001 році Л.Василик захистила кандидатську дисертацію «Українська поезія Румунії другої половини ХХ ст. (тематично-жанрові та стильові особливості)». Окремою книгою видала ґрунтовну наукову працю про життя і творчість талановитого українського поета, прозаїка, публіциста і громадського діяча з Румунії Ореста Масикевича (Чернівці, 2004). Осібне місце серед когорти згаданих вчених відводимо доктору філологічних наук, професору, завідувачу кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Володимирі Антофійчуку,

адже завдяки йому читачі мають змогу знайомитися з творчістю Д.Онищука, С.Яричевського, численними здобутками сучасного красного письменства та української літературознавчої думки в Румунії.

Серед дослідників художнього слова в Румунії першість належить Магдаліні Ласло-Куцюк, Степану Ткачуку, Михайлу Михайлюку, Миколі Корсюку та ін. Саме цим творчим особистостям і вченим треба дякувати, що вони постійно тримали руку на пульсі українського усного і друкованого слова в Румунії у складні часи недалекого минулого, не дали йому загинути.

Як відомо, українська поетична школа в Румунії почала активно формуватися у повоєнні десятиріччя ХХ століття. Першочергову роль у цьому відіграла газета «Новий вік» та додаток до неї «Культурний порадник». Саме на сторінках цього часопису, де друкувалися поезії зачинателів українського письменства в сусідній з Україною країні у повоєнний період – Миколи Коцара, Дениса Онищука, Гаврила Клемпуша, Миколи Малярчука, Оксани Мельничук, побачили світ вірші Юрія Ракочі. Згодом їх друкували видавці альманахів «Серпень» (1964), «Ліричністьруни» (1968) та збірника громадянської лірики «Сонячне відлуння» (1974). Нагадаємо, що Юрій Ракоча творив і румунською мовою. Єдина румуномовна збірка поета «Любов, віра, розум» датується 1947 роком (Сучава). Вона засвідчила неабияке обдарування вже збагаченої життєвим досвідом людини. До збірки увійшли вірші, які присвячені рідним, друзям, колегам і проголошують глибоку любов поета до життя і довколишньої природи.

Визначний український літературознавець С.Єфремов, оцінюючи творчу спадщину першого українського письменника на Буковині в австрійські часи Юрія Федьковича, писав, що він є «незужитий капітал», тобто, в силу особистих та ряду історичних обставин буквинський Соловій не зміг до кінця розвинути свій творчий потенціал. Частково цю тезу можна застосувати і при оцінці творчої спадщини Юрія Ракочі. Бо ж його життя та творча доля часто була устелена колючим терням.

Життєвий меридіан письменника проліг через усю Буковину. Народився в Північній її частині, де здобув домашнє і шкільне виховання – закінчив початкову школу та гімназію в Чернівцях. У Південній Буковині Ю.Ракоча прожив понад шістьдесят років, де заробляв хліб для щоденного вжитку на різних посадах і де прийшов до самоусвідомлення вічної істини, що не хлібом єдиним живе людина. Тут, після появи першої збірки, він розпочав творити й материнською мовою, якій не зраджував до останнього подиху. У рукописних нотатках поета знаходимо й поодинокі, окрім українською, румунською, творчі пошуки ще й російською мовою.

Відомий український письменник і літературознавець Степан Ткачук в нарисі-есе про одного із зачинателів української літератури в Румунії, свого близького земляка Юрія Ракочу писав так: «[...] Він мене навчив тлумачити тьохкання солов'їв, фуґи рік і рапсодії дерев» [4, с. 170]. Додамо, що Ю.Ракочу без перебільшення можна назвати поетом природи. Цю думку стверджує й письменник-педагог українського села Негостина на Сучавщині Іван Кідещук. У рецензії на поетичну збірку Ю.Ракочі «Доробок літ» він зазначає, що «не остання, а може навіть перша улюблена тема Ракочі – це природа, яку він кохав від душі, а ніжність його почуттів – це ніжність природи [...]» [2]. Загальновідомим є вислів німецького гуманіста Гете про те, що аби пізнати поета, необхідно побувати на його батьківщині. Отож, зрозумілими будуть думки згаданих літературознавців, якщо звернутися до життєвих джерел Ю.Ракочі та безпосередньо його перлин-поезій.

Насамперед зазначимо, що ім'я Ю.Ракочі в Україні досі мало відоме. Єдину довідкову статтю про нього подав у 2005 р. чернівецький літературознавець Микола Богайчук у словнику-довіднику «Література і мистецтво Буковини в іменах» (Чернівці, 2005), у якій сказано, що поет і педагог народився у селі Жадова (тепер Сторожинецький район Чернівецької області) в селянській сім'ї. Так, проте необхідно зробити певні доповнення, щоб краще зрозуміти поетичний світ Ю.Ракочі. Майбутній письменник і педагог народився 14 березня 1908 р. у мальовничому передгірному селі Стара Жадова, що розташоване на трасі Чернівці-Вижниця за двадцять чотири кілометри від Сторожинця та за п'ятдесят кілометрів від Чернівців. Нині це одне із найбільших сіл району, яке простягнулося з

Література

1. Історія української літератури. У 2-х кн. / За ред. В.Дончика. – К.: Либідь, 1998. – Кн. I. – 462 с.
2. Кідещук І. Поезія ніжності, або «Доробок літ» Юрія

півночі на південь більше ніж на десять кілометрів. Чисельність населення складає майже чотири тисячі осіб. Щодо походження назви села, то існують різні версії. Проте слід згадати легенду «Жадова», запис якої здійснив Ю.Ракоча 19 липня 1978 року в Марицеї. За його ж свідченням, він перейняв її від своїх батьків, а вони в свою чергу від своїх родичів та від сільського священика Теодора Шкраби та вчителя Теофіля Козака. Суть легенди зводиться до того, що в бою з татарами загинув відважний легінь по імені Жад, у полон забрали його доньку Богуславку та інших членів родини. Щоб звільнити найдорожчих людей дружина Жадова Богданка добирається аж до кримського хана. Там заради звільнення із неволі бранців вона дає виколоти собі очі. Незрячою повернулася у рідні сторони, де в день весілля доньки помирає. Відтоді слава про вчинок Жадови розлетілася по всіх усядах, а населений пункт почали називати на її честь.

Легенда про Жадову була відповіддю Ю.Ракочі на статтю чернівецького письменника Миколи Бурбака «Знайдена земля» (Україна. - 1977. - №52), в якій розповідалося про життя старожадівців у радянську добу. Отож, можемо стверджувати, що Ю.Ракоча уважно перечитував доступну йому українську періодику і особливо ті матеріали, котрі в'язали його з рідними сторонами Північної Буковини, яку покинув ще юнаком, а в повоєнний період в силу об'єктивних причин так і не відвідав її.

Суттєво додати, що майбутній поет побачив світ у найвіддаленішому куточку села, за сім кілометрів від його центральної частини, на хуторі з інтригуючою назвою «Америка», яка розташована на пагорбах, де чергуються вкриті запашним різнотрав'ям поля з людськими присадибами та фруктовими садками, а далі за ними розпочинають свій вічний шум карпатські смереки та ялини, буки і граби, берези і тополі. З-поміж карпатських ущелин бере свій початок невеличка річка Жадівка, кришталево чиста вода якої оперізує низинну частину хутора Америка і далі несе свої води до швидкоплинного Сірету, що ділить село на дві великі частини – Горішню і Долішню Жадову.

Назва хутора бере свій початок з тих часів, коли окремі жадівчани звідали на початку ХХ ст. заокеанські землі, а, повернувшись, селилися на віддаленій частині села, де могли викупити земельні ділянки та частини лісу. З того часу жителів хутора почали називати американцями. (Далі буде).

Ракочі // Вільне слово. – 2005. - №5. – С.4.

3. Ракоча Ю. Доробок літ. – Бухарест: Мустанг, 2005. – 93 с.

4. Ткачук С. Слово про побратимів. Есе і карби. – Бухарест: Мустанг, 2000. – 526 с.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРЕЗЕНТАЦІЯ АНТОЛОГІЇ «УКРАЇНСЬКИЙ АВАНГАРД»

(Продовження з № 259)

Аурел Штефанак: «Олександр Богомазов – абсолютний гігант європейського живопису»

«Хочу підкреслити, зокрема, що український народ має велику схожість з румунським народом в хвилюванні буття, у становленні культурного духу, і навіть в питанні, як ми стоїмо перед Богом? Існує дуже важливий релігійний акт в Україні, який знаходиться і в Румунії. Якщо румунський народ ідентифікується з Міхаєм Емінеску, то український народ ідентифікується з великою особистістю – Тарасом Шевченком. Коли говоримо про Емінеску, вже знаходимо код і профіль румунського народу. Михай Емінеску і Тарас Шевченко є абсолютно великими європейськими постаттями.

Лео Бутнару говорив про поетів, певна річ, він розуміється набагато краще в цьому культурному сегменті, але якщо ви подивитесь на образотворче мистецтво, то помітите, що Олександр Богомазов – величезний! В його живописі знайдете профіль Ван Гога, Пабла Пікассо, Поля Гогена, його сучасників... Олександр Богомазов є абсолютним гігантом європейського живопису.

Український, румунський та російський авангарди перевищили те, що відбувалося в Європі. Зараз ми знаходимося на великому культурному заході, і я щиро і чесно радію, що нам вдалося передати румунській культурі частину з великої української культури».

Флорін Попеску: «Українська культура не є відірваною від європейської культури»

«Для мене бути разом з вами – духовне свято. Я був хорошим другом відомого перекладача з української мови Аурела Ковача, знав дещо з того, що відбувається в культурній Україні. Безсумнівно, як уже було сказано, ми присутні на дуже важливій події. Заслуга цієї монографії, яка включає поетів, прозаїків, есеїстів, художників, тим більша, оскільки

вона появляється в нелегкий для України момент, ми всі знаємо, що відбувається, на превеликий жаль, у сусудній державі.

Лео Бутнару є дуже добрим знавцем російської та української культур і, як ви, напевно, знаєте, його ім'я часто появляється на сторінках культурних журналів Румунії, і редакціям випадає велика честь публікувати його переклади або оригінальні вірші. Для мене є приємним сюрпризом ця монографія українського авангарду, яку Лео Бутнару дарує нам.

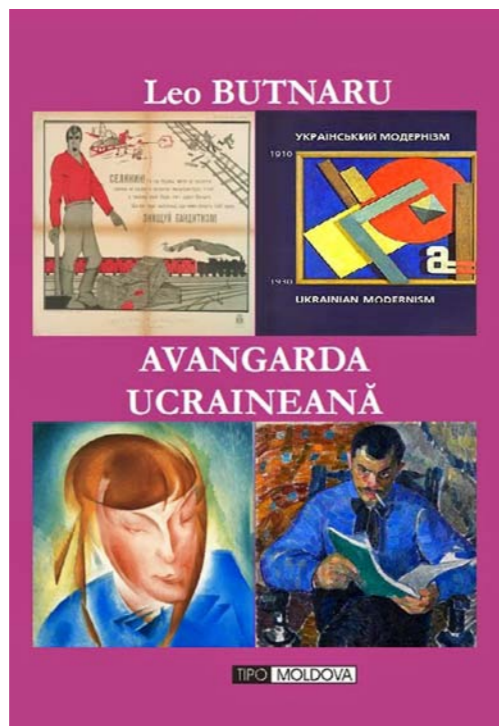
Румунська, як і українська культура, а також як і культури інших невеликих держав, не такі відомі в контексті світової культури, бо про них говорилось надто мало. Будь-котрий експерт мистецтва, коли відкрив цю книгу, дасть собі справу, що український авангард, якщо не перевершує, то принаймні знаходиться на тому ж рівні, як авангарди країн, про яких стільки писалося і говорилось протягом довгого часу.

Я радий, що моєму другові Лео Бутнару вдалося дати нам таку комплексну монографію, тому що вона містить: вірші, маніфести і образотворче мистецтво. Він із розумінням схиляється над текстами і зображеннями, обраними для цієї

антології, яку ми могли б назвати «Енциклопедією українського авангарду», бо вона не читається як белетристика, а як енциклопедія, яку час від часу береш до рук, щоб підключитися до речей, до поетів і художників, до українських менторів українського авангарду.

На мою думку, кожна з наших державних бібліотек повинна мати бодай по одному примірнику цієї антології, щоб наступні покоління, якщо їх ще буде цікавити культура, мали доступ до цієї книги, яка представляє момент, якого ми не можемо ігнорувати, бо українська культура не є відірваною від європейської культури.

Це особливий момент як для видавця, так і для автора, до бібліографії якого, й так досить багатой, додається, ще одна славнозвісна праця».

Іван Кідещук: «Антологія, яка доводить, що Україна існувала і буде існувати...»

«Я просто зістався вражений від першої зустрічі з цією книгою, завдяки якій ми дізнаємось про трагічну долю української культури.

Українська інтелігенція, а також і російська, мали дуже трагічну долю. Ця книга про розстріляне покоління вражає всіх, хто знав і не знав про трагедію цих молодих інтелектуалів, які створили українську культуру, увіснени в європейську та світову культури. В той час говорилося багато про проект Просвітництва, Просвітлення, яке розпочалося в Україні з 1968 року. Вони вибрали Європу, тому що Європа не зазнавала, як говорив філософ Освальд Шпенглер. Вони бачили Європу у культурному розквіті, в супереч тому, що літературу авангарду називали руйнівничою, декадентською, принаймні на Заході так говорилося про неї, про Бодлера та інших. Рембо покинув літературу назавжди, тому що не міг погодитися з тим, що відбувалося, бо він був талановитим, генієм.

В Україні з'явився Михайло Семенко, й не тільки він, але ціле покоління молодих людей, які віддали свої життя за українську культуру.

Це є свідченням трагедії покоління творців, які не були декадентами, бо вони створили модерну українську літературу, дали про неї знати по всій Європі. І не тільки літературу, але й живопис, тому що вони добре знали, що роблять і що вони можуть зробити, і показали всій Європі, і цілому світу, що можуть зробити. Ця книга стає не тільки літературним, а також і науковим свідком того, що це дійсно покоління великих творців. До них, правда, існувала українська модерна мова, яку створили Котляревський, Шевченко та інші письменники, але вони вивели її на вершини досконалості, продемонстрували її функціональність, і в той же час увійшли до великої літератури Європи. Семенка можна порівняти з Аполлінером, він писав вірші про важке життя в Україні і не тільки в Україні, в Росії теж не було ліпше. Ці люди доказали, що українська мова не є мовою «Малоросії», а мовою великого українського народу.

Ця книга говорить не тільки про літературні та історичні правди, вона свідчить про те, що дійсно Україна існувала й існує надалі, що українська література існувала й існує надалі, і що вона є модерною літературою, що українська мова існувала в поетичних формах, які ми бачимо сьогодні, тому що вони писали українською мовою з великою образністю.

У віршах цих олімпійців, як назвав їх Микола Хвильовий, знаходимо всі варіації стилю, від гротеску до катастрофічного, бо вони жили у важкі катастрофічні часи, і висловлювали свої артистичні світобачення через твори мистецтва.

Семенко був лідером, переконаним бунтарем, що вразив всіх. Він був нещасливою людиною, хоча кожен бачив у ньому великий талант. Зрештою, він працював з комуністами, це було сумно, але художній талант залишається талантом, його величчю залишається величчю. Не кажучи вже про Миколу Вороного, Миколу Хвильового і багато інших, які були розстріляні в розквіті юності, від 25 до 40 років.

Вороний засуджував революції, які приносили катастрофічні наслідки для людства, приносили тільки неприємності і нещастя. Писав про незагоєні рани України і про рани людей, що постраждали в результаті соціальних революцій, стихійних лих і воєн.

Семенко був людиною суперечливою, антикваром і футуристом, в той же час, він був трагічно виразним, все, що відчував, міг поставити на папір, він був неперевершеним віталістом, романтичним віталістом. Він говорив, що треба кинути «Кобзар» Шевченка, якого так любили і будуть любити завжди в Україні, і тому мав стільки ворогів, бо наслідком написати інший «Кобзар», говорячи, що епоха Шевченкового «Кобзаря» минула.

Ці творці намагались підключитись до нової літератури, були іноваторами і їм вдалося зробити те, що вони задумали.

У ті смутні часи вони шукали виходу, вони боялися, бо лихо постійно ширяло над ними.»

(Продовження на 16 с.)

ПРЕЗЕНТАЦІЯ АНТОЛОГІЇ «УКРАЇНСЬКИЙ АВАНГАРД»

(Продовження з 15 с.)

Лео Бутнару: «Семенко є класиком української літератури!..»

«Ми не повинні бути забобонними і прагнути трактувати цілу творчість письменника на основі одного рукопису. Російські авангардисти теж кричали: «Геть Толстого, геть Пушкіна, геть Достоевського з колони сучасності!», але в той самий час стали класиками російської літератури. Семенко теж говорив спалити «Кобзар», але він став класиком української літератури, він творив дуже серйозну літературу, тому ми не повинні дивитися тільки на те, що говорить його маніфест. Авангардисти намагались нанести удар громадському смаку, як це називали російські авангардисти. Тому своїм маніфестом Семенко дав ляпас суспільному смаку. Але його маніфест є літературою, і його треба читати, як літературу – щось проміжне між есе, прозою та літературною критикою – вони висвітлюють рух ідей, переміщення дієслова, тому що це роль маніфесту. Семенко є класиком української літератури!..»

Микола Корсюк: «Українська література в ту добу поглинала великі європейські цінності і, в свою чергу, дала Європі великі цінності...»

«Ця антологія про український авангард є першою вісткою для румунського читача і дає йому можливість для глибшого пізнання. Я знайомий з українським авангардом і згідний з багатьма речами, які було сказано тут, а з одними й не згідний, тому що саме ці революції були моментами, які звільнили духовні і творчі сили української інтелігенції тих часів, хоча пізніше її було знищено. Нагадаємо, що до 1905 року Україна мала кілька журналів, українських шкіл було менше, як за часи Шевченка, а літературна критика була майже зовсім відсутня. Але настають дві революції: 1905 року і 1917 року, а що було після 1922, 1925 і 1928, це зовсім інший етап в плані української культури загалом.

Хоча можемо сказати, що український авангард народився відразу, проте він має своє коріння в українському бароко. Бароко, яке дало високі цінності румунській культурі, бо майже всі румунські літописці мали під рукою українську культуру, мабуть, окрім Ніколае Мілеску. Вихід цієї антології дійсно – подія, і ви звільнили українському авангарду дорогу до румунського читача, який не був

інформований про це явище, насправді й український читач після 1930 року мало що знав про нього. Були кілька імен, які знали про це явище, і ті, хто уникнув сталінської гільйотини.

Ця книга – подія, книга про культуру, це великий жест, бо завдяки цій хрестоматії, завдяки вашому перекладу, особливо передмові і кільком додаткам, маю на увазі статті-маніфести Михайла Семенка, а особливо статті-маніфести двигуна не тільки літератури авангарду Миколи Хвильового, який підняв естафету української літератури на найвищий щабель, я б сказав, Європи, румунський читач має можливість ознайомитися з українським авангардом.

Існує рух європейських цінностей, іноді в російській літературі, іноді в польській, вже й не говорю про Львів, який посіяв насіння українського модернізму. Ольга Кобилянська – перший європейський письменник. Її твори досягають рівня найвищих європейських модерних літературних творів, особливо німецьких та польських.

Велике вам спасибі за цей благородний жест, що ви принесли український авангард в румунські літературні кола. Я сподіваюся, що румунський читач, прочитавши ваш переклад, передмову та маніфести Семенка і Хвильового, зрозуміє, наскільки відкритою була українська література в ту добу, як поглинала великі європейські цінності і, в свою

чергу, дала Європі великі цінності. Якщо Ільницький опублікував на англійській мові про український символізм, модернізм та авангард, то Микола Сулима був змушений опублікувати в Угорщині. Тільки тепер дослідниці Анні Білій з Донецька вдалося опублікувати книгу на 400 сторінок про український авангард».

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XVIII)

Мовознавчі здобутки

(Продовження з № 259)

У порівнянні з діалектологічними українськими дослідженнями, представленими у попередній статті вищезгаданої загальної теми («Наш голос», № 259 2016 р.), питанням дослідження сучасної української літературної мови бухарестською українікою надавалося досі менше уваги. І це перш за все – у дипломних працях випускників українського відділення Бухарестського університету та у методико-наукових роботах викладачів української мови для здобуття ними I-го, найвищого дидактичного ступеня, роботи, в яких представлялась ефективність застосування методів та прийомів у навчанні учнів правильного усного і письмового вживання сучасної української літературної мови.

Єдина виключно наукова робота на дану тему – це докторська дисертація (2009 р.) випускниці бухарестського українського відділення Альони Біво-лару-Попа, яка вже кільканадцять років викладає на українському відділенні, дисертація, здійснена під науковим керівництвом полоніста бухарестської кафедри слов'янських мов Міхая Міту, – *Тенденції в лексиці сучасної української мови*¹, точніше, у сфері фінансово-банківської термінології, в якій авторка виявляє динамічний рух «коливання» між русизмами та англіцизмами, тенденції «дерусифікації» й «ре-українізації», набуття «західницького забарвлення»-окциденталізації (рум. *occidentalizare*) внаслідок глобалізації – шляхом запозичень, калькування (лінгвістичного, структурного, семантичного, фразеологічного), детермінологізації, метафоризації, адаптації/акомодації англійських запозичень до системи української мови (графічно, етимологічно, фонетично), деривації (префіксальної та суфіксальної), особливу увагу надаючи питанням орфографії у фонетичному та морфологічному планах, посталими в українському правописі після 1991 року. Авторка не уникає розгляд *суржика*, породженого російсько-українським білінгвізмом.

Широкої уваги надано сучасною українікою Бухарестського університету питанню *мовних контактів* українсько-румунських і румунсько-українських.

Розгляд першого з даних двох аспектів мовних контактів, без явного виокремлення запозичених румунською мовою українських елементів, які зазвичай

зачислювались до глобального списку *слов'янських*, розпочали ще в першій половині XIX ст. російський мовознавець І.Хінкулов (1840) і румунські мовознавці І.Стерія Попович (1847) та Йон Хеліаде Редулеску (1847). Так поступали Фр.Мікросіч, А.Чігак, а Богдан Петрічейку Хаждеу у своїй праці *Etimologicum Magnum Romaniae/ Cuvente den bătrâni* уже розглядав окремо запозичені румунською мовою українські елементи.

У словниках до Другої світової війни українські елементи румунської мови взагалі зачислялись до східнослов'янських. Виїмка такою розгляд установлять праця К.фон Сензевича (1895 р.), Ясський *Словник румунської мови*, праці Г.Брюске та Д.Шелудька і ін.

Після Другої світової війни професор Клузького університету Іон Петруц вже писав про *українсько-румунські фонетичні зв'язки*², клузький академік Еміл Петровіч, який кілька років завідував бухарестською кафедрою слов'янських мов, у двох раніше згадуваних розвідках представив румунські топонімічні назви східнослов'янського (тобто українського) походження, а академік Ал.Росетті, професор Бухарестського університету у своїй праці *Історія румунської мови*³ та у разом з професором Борисом Казаку здійсненій *Історії румунської літературної мови*⁴ наводять цікаві зауваження про російські та українські запозичення в румунській мові.

Найобширніше дослідження східнослов'янських запозичень в румунській мові здійснив нині покійний викладач кафедри російської мови Бухарестського університету Віктор Ващенко 1958 р. у своїй кандидатській дисертації, захищеній в Ленінградському університеті⁵. Зразковим детальним доповненням цієї теми є солідна Ващенкова розвідка *О фонологической адаптации славянских заимствований на материале румынских элементов восточнославянского происхождения* («Romanoslavica», IX, 1963, р. 43-64), в якій всі різновиди фонетичних адаптацій у вокалізмі, консонантизмі, акцентології та морфології проілюстровано переважно українськими запозиченнями у румунській мові. З-поміж проаналізованих 956 східнослов'янських запозичень в румунській мові, Ващенко вичислює 386 – російського походження, 218 – українського і 141 – російсько (чи, пак, русько)-українського.

(Продовження на 18 с.)

Михайло МИХАЙЛЮК

НЕВІДОМИЙ ПОЕТ ПРО ГОЛОДОМОР НА УКРАЇНІ 1932-1933 рр.

Звичайний учнівський зошит з портретом румунського поета Міхая Емінеску на обкладинці і написом «Трицять третій на Україні». Без жодного імені. Відкриваємо зошит. На першій сторінці заголовок: «Голод на Україні 1932-1933 рр. Передмова». Мотто з Тараса Шевченка. Далі чотирнадцять сторінок рукописної «поєми» про Голодомор в Україні початку тридцятих років. Автор рукопису невідомий і, мабуть, залишиться невідомим, бо єдина людина, яка знала його, вже давно пішла з життя.

Зошит зберігся в архіві покійної нині учительки і збирачки гуцульського пісенного фольклору Мирослави Шандро, а після її смерті перейшов до сина славної українки Остапа Бородая-Шандро.

Перше припущення: автор «поєми» про Голодомор був очевидно близьким другом сім'ї Мирослави і Данила Шандро, бо він міг доручити на зберігання такий крामольний твір тільки надійним людям. Твір писався у Румунії (свідченням цього є зошит) вірогідно біженцем з Радянського Союзу, втікачем від сталінського терору з Північної

Буковини у 1940 році, коли ця територія, що належала Румунії, була окупована Червоною армією внаслідок Пакту Рібентропа-Молотова. Тоді багато української інтелігенції (так званих українських націоналістів) знайшло притулок у Румунії. Також з упевненістю можна припустити, що невідомий поет пережив Голодомор, бо він з великою реалістичною силою описує жахливі картини трагедії, яку пережив український народ.

Чому до самої смерті Мирослава Шандро не відкрила нікому імені автора «поєми»? Мабуть, тому, що це було великим ризиком як для нього, так і для сім'ї Шандро, яка постійно перебувала під наглядом «Секурітаті». Зошит був не єдиним «кранольним» матеріалом, затаєним Мирославою Шандро. Маю перед собою і другий зошит з гнівними антирадянськими віршами також невідомого автора, написаними 1948, 1950, 1953, 1958, 1960 рр. і т.д. Крім того, Мирослава Шандро зберегла твори свого першого чоловіка Харитона Бородая, антисталінського письменника, твори якого після 1989 року друкувалися у журналі «Наш голос» і в чернівецьких літературних публікаціях.

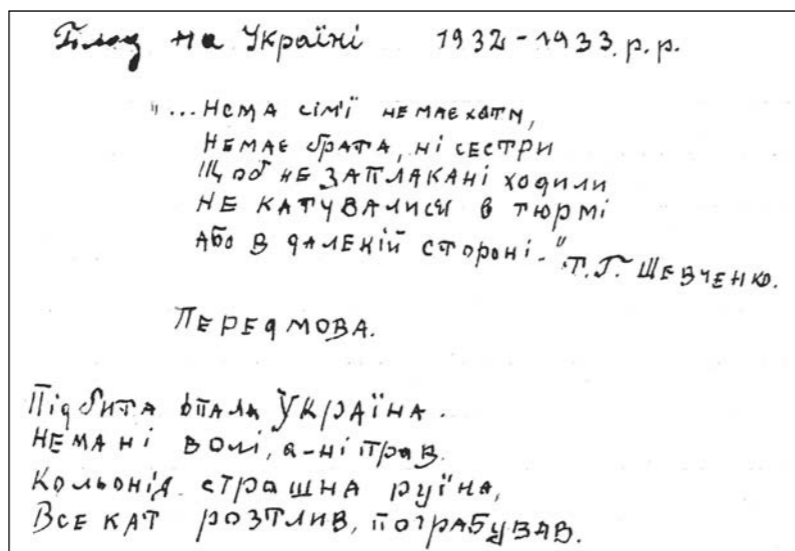
Якщо ім'я автора встановити, мабуть, не вдасться, то період написання твору можна б приблизно визначити за певними орієнтирами. Так, на четвертій сторінці зошита подається STAS 2019-62 і ціна - 0,20 лея. Цифра 62 – це, можливо, рік виробництва зошитів такого типу. Та це вже справа дослідників, якщо такі знайдуться.

Читаючи твір, переконуємося, що його автор поет досить обдарований, він вправно віршує і римує строфи, пройнятий обуренням і ненавистю до катів українського народу, яскраво змальовуючи потрясаючі картини Голодомору 1932-1933 року на Україні. Аби не шокувати читача, ми навмисне випустили строфи, в яких зображено випадки людоїдства, які були реальними під час Голодомору, на зразок:

І напівтрупи їли трупи,
Над ними гризлися, як звірюки,
Поки лягали з трупом вкупі
Під білий саван завірюхи.

Жахливу смерть і смертну втому
Сховали ніч і темна хата,
А згодом кожний ніс додому,
Що відірвав із трупа брата...

Місце таких творів, яких, мабуть, написано немало і на великій Україні, у Меморіалі жертвам Голодомору. Ми готові віддати рукопис тим, хто в Україні увічнює пам'ять найтяжчого злочину проти українського народу.

Голод на Україні 1932-1933 рр.

«Нема сім'ї, немає мати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб не заплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі,
Або в далекій стороні».

Тарас Шевченко

Передмова

I

Підбита впала Україна,
Нема ні волі, ані прав.
Колонія, страшна руїна,
Все кат розтлив, пограбував.

Та ще, мов іскра в приску тліє, –
Не в намірах і не в думках,
Не як прихована надія,
А наче в крові, у кістках.

В самім естві не умирає,
Як підсвідоме почуття,
Що нарід скривджений чекає
На національне майбуття.

І кат вже диха тяжким духом,
Вприває шкірою, не спить.
Він, хоч не зна, так чує нюхом,
Що Україну запалить.

Одна-єдина іскра, може –
Йї тоді кінець. В самім Кремлі
Навіть ЧЕКА не допоможе
Йї не буде ката на землі.

І кат сказився з переляку:
«Не потурать, а придушить,
Заслання, розстріли, всіляко,
Щоб не було як відродить»

Бодай хоч мрію про свободу,
Чи будь-який потенціал.
І вже летять кати-заброди
На той люциперів аврал.

Туди, в безчасну Україну,
Один за одним потяги,
Що дресировану звірину
Везуть все знищить до ноги.

У потягах тих спеціальних
«Вожді», підбрехачі, кати.

В лещата візьмуть ці тотально –
Нікому не дадуть втекти!

І почалося... Коли б у пекло
Вкраїну кинути поспіль,
Навіть і демони запеклі
Не спромоглися б таких зусиль,

Так катувать, вбивать хапливо,
Морити голодом народ,
Як ті недомозки жахливі
Та зграї їх брудних заброд.

Ось тридцять третій наступає,
Холоне кров, язик німіє
Іще й тепер, як пригадаю
Отой кошмар на Україні!

Ще з осені усе забрали:
В коморі, в хаті, в полі, в лузі,
Й гнилу полову позмітали
У пельку хижому катюзі.

В селі – ні кішки, ні собаки,
І миші десь порозбігались,
І тільки люди-небораки
На муки голоду zostались.

На всіх шляхах – на кілька гонів –
З годованих енкаведистів,
Влаштовані міцні заслони,
Аби не дати й дикій птиці

Втекти з голодного кошмару.
Усі підряд, старі і діти,
Як вівці загнані в кошару
На голод, смерть... І ніде дітись.

Не сподівайсь на допомогу,
Хоч головою в стіну бийся,
Рятуї! – кричи, молися Богу –
Нема рятунку, хоч сказися!

І от, мов чума в дикім полі,
Шугає смерть в безчасних селах,
Лиш напівтрупи, напівголі,
Без права кинути оселі.

Мов скотина та на припоні
Чекали смерть щодня, щоночі.

Нараз десяткам мільйонів
Голодна смерть дивилась в очі!

Як хтось виходив за царину
І, спотикаючись в заметах,
Тікав у безвість, в хуртовину –
Здидав він смерть із кулемета.

Отак сталінці лікували
«Захват від перемог в колгосзах»,
Так гетакомби виростили
В ту зиму в хугах, на морозах.

II

Коли під регіт хуртовини
Справляла смерть своє весілля,
Спостерігалися картини
Страшні, страшніші божевілля.

В однім селі вдова і мати,
Що мала трьох дітей на плечах,
Збожеволіла та із хати
Післала старших двох під вечір,

А меншого якось убила
І доки старшенькі барились,
Вона і страви наварила –
Та якийсь час сім'я живилась.

Жахливий голод не вгаває,
Кремлівська згряя скаженіє,
А недомучений не знає,
Де швидше смерть його наспіє.

Чи в муках голоду під тинном,
Чи у катівні, у тортурах.
Лиш знає, що ніхто не скине
Смертей... Не розмурує мурів

Катівень. З мукою гадає
Чи є межа людським
стражданням?

Чого неситий кат бажає,
Навіщо всі страшні знуцання?

Нащо, яка мета чортівська?
Адже всі знають, що цю драму
Улаштувала та кремлівська
Звіряча згряя як «програму»!

Мета одна, незаперечна,
Партійна і принципіальна:
Як ніж до горла, небезпечна
Їм Україна національна!

Микола КОРНИЩАН**СОНЕТИ*****7***

Чи бачиш? Тису тінь вогкими
рубцями мерхне в туші тьми.
Щось шамотить зовсім незримо
там, де були колись і ми.
Чи чуєш, як скрипить вербою
вікно відчинене в блакить?
Схилившись птахом над рікою,
з фіранки вітрів сніг дзюрчить.
Чи знаєш? Буцімто неждано,
склянисті тіні сяють знов.
Вже пізно, мабуть, чи ще рано,
Нагадувати про любов.
Не має часу тут, де вічність
звичайність втілює в магичність.

8

Ти ж руку дай тут, на шляху чужім.
Ту ж теплу руку... Хай снігові сонми
накриють саявом наш далекий дім.
Нам легше буде йти, якщо разом ми.
І хай манить нас в неземні світи
ластатий абрис ангела з околи.
Ти руку дай, щоб ми могли дійти,
де ще нікого не було. Ніколи.
Коли знічев'я в далі голубій
засяють знов уламки неба тлінні,
дай руку ти, щоб теплий відблиск твій
просяк терпке крило моєї тіні.
І поверни в наш дім у забутті,
коли з тобою кінчатся путі.

9

До тебе стежа – круговерть
снігів, руйнуючих мости,
коли вітри бракують вщерть
повітря, яким дишеш ти.
Відбитком хвиль скляніє дим,
прозоре марево, густе.
Там, де ти є, лиш згадки зим,
і в дверях дерево росте.
Не віднайти на світлі слід
якого погляд твій полляв.
В вікні розколюється лід
нюансів втрачених заправ.
На світлі слід вже не знайти
там, де є ти. Вже не дійти.

10

Скляніє сніг в сріблестому світінні,
а сквер тремтить в тенетах темноти.
Коли від віть залишились лиш тіні,
вже не торкаю те, що тямиш ти.
Прозорий профіль стовбурів з селітру
мережить толк, де блідо меркне приск.
Щоб слід твій сявав склом в осколках вітру,
мов лезо льоду, позирк мутить блиск.
І в дзеркалі Дунаю, на пониззі,
зворотним небом темнішає ринь.
Я добачаю контур твій, на кризі,
коли без тіні обіймаю тінь.
Скляніє сніг і вічність настає.
Я завжди там, де мислю, що ти є.

11

Погаснуть свічі в лісі. Пригадаю,
що навіть тиша відгуки залишить.
Тебе в п'яті відчую й упізнаю
по тім, як ти мовчиш, і як ти дишеш.
Воскових мушель залишки вібрацій
згадають шемріт крил, далекий берег.
Знайду тебе за вимислом дистанцій,
у тьмі без лун твій шерхіт і твій шерех.
І Кошава твій вдих відтінить димом.
І свічі спурхнуть гляном небокраю.
Обійму тінь накриту неодимом,
щоб дихати могли у ритм Дунаю.
Тебе впізнаю в світочах доданих,
по зору твого вилисах водяних.

12

Пригадуєш? В відлуннях мушмули
вчувався подих, наче шепіт втрати.
Були разом ми, і сніги були.
Але мене не треба пам'ятати.
Десь водопад крижаний онімів.
Трощився вітер, мов прозорі флати,
а серце мерзло в кружеві снігів.
Але мене не треба поминати.
Чи тямиш ти, як саяво розлилось
на лід, мов скло залите в фульминати?
Була ти поруч, і згадала щось.
Але мене не треба пам'ятати.
Вчувався віддих стогоном снігів.
Щоби згадати, не потрібно слів.

Юрій ПАВЛИШ**Із циклу «Попіл і розмай»***
* *

Коли сльозини ув очах
Гіркі, хоч і солоні,
Тоді охопив явний страх
І п'яти, і долоні.

Тоді амбіція думок –
Звичайне шанолубство –
Не має свій майбутній крок,
Як і звичайне людство.

*
* *

Коли кепкуєш у житті
Його звичайним змістом,
Тоді кортячості круті,
Немов текуче тісто.

Тоді пливеш напроти хвиль,
Мов чхаєш проти вітру,
Тоді напруга всіх зусиль
Зменшатиме палітру.

*
* *

Коли енергії твоєї
Завдаш і що не може,
Тоді застелить вітровій
Її належне ложе.

Тоді енергія твоя
Меншатимеся в часі...
Так славна пісня солов'я
Стихає у прикрасі.

*
* *

Хоч велич славної душі
Сіяє у просторі,
Й гонорності всі їй чужі
Й закони всі суворі,

Її, в порі, життя – життям
Й змістовності всі путні,
Та знайдеться і низка плям
Бажань, що недоступні.

*
* *

Амбіція – нестримний рух,
Подвійні має леза.
Привик до зміни її слух
Бемоля і діеза.

І має крила, мов Ікар,
І на всі боки ріже,
Бо стереже її бекар
Завжди на роздоріжжі.

Мал. Михайла ТРАЙСТИ*
* *

Коли амбіції якісь
Пораниш довгі крила,
Її мета – ростуча вісь,
Не втратна, не безсила.

Вона незвично на путі
Вигоєє всі рани,
І вірною своїй меті
Вживає віз і сани.

*
* *

Здружуся я і з ворогом
Й ділами, не лиш словом,

Якщо дарується добром,
Нехай і випадково.

А якщо друг, – признаюся, –
Начинить комусь лихо,
Від того відтягаюся
Я і поволі, й тихо.

*
* *

Писання є, й так на віки
Казки, романи, вірші.
Але які життя роки?
Із гіршого на гірше.

З давен про лихо і добро,
Відомі або ікси
Писали й гусячим пером.
Тепер здебільше піксом¹.

*
* *

Як від Езопа вже нема
В байках нової теми,
То кожна днина не сама
Оновлює проблеми.

Проблеми творимо все ми,
Чи то лихі, чи добрі,
Бо й язиками, і грудьми
Завжди ми всі хоробрі.

*
* *

Непосидючі ковалі
Картин і нот, і мови
Шедеври творять, їм в далі
Пора причеше брови.

Вони, шедеври, на віки
Якщо і час їх звідав,
І житимуть, немов казки,
Від прадіда чи діда.

¹ Пікс – кулькова ручка.

МАЙСТРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ**ОЛЕКСАНДР ДЕНИСЕНКО -
ЛІТЕРАТОР, АКТОР, РЕЖИСЕР**

Олександр Денисенко – український літератор (драматург, прозаїк, сценарист), актор, режисер, автор теле- і радіопередач, народився 5 вересня 1958 року у місті Києві у родині кінорежисера, Народного артиста України, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Денисенка Володимира Терентійовича, і актриси, Народної артистки України Наум Наталії Михайлівни.

У 1975 році закінчив Київську середню школу № 92 ім. Івана Франка і вступив до Київського державного університету ім. Тараса Шевченка на факультет кібернети. Впродовж навчання на факультеті, вже перебуваючи на другому курсі, створив студентський аматорський театральний гурток під назвою «Біля колон» і поставив два спектаклі «Двадцять хвилин з ангелом» за О.Вампіловим та «Міщанин у дворянстві» за Ж. Мольєром.

У 1981 році закінчив акторський факультет Всесоюзного інституту кінематографії у Москві. Згодом – кінорежисерський факультет Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І.Карпенка-Карого. Поставив фільми: «Що записано в книгу життя» (лауреат Міжнародного кінофестивалю Матері – Ізраїль, Хайфа, 1989 р., та Всесоюзного фестивалю «Дебют» – Москва, 1989 р.), «Повіяв вітер січовий», «...І почалась революція», «П'ятий рік: пробудження», «Замість Бога» та інші. Як актор зіграв ролі у фільмах: «Високий перевал» (Гран-прі Міжнародного фестивалю «Молодість», 1982 р.), «Легенда про княгиню Ольгу», «Помилуй і прости», «Совість», «Казки старого Арбату», «У привидів у полоні», «Українська вендета», «Сльози крапали» та інших. Автор низки романів, повістей, оповідань та кіносценаріїв.

З 1988 року пише прозу і друкується в українських часописах, літературних збірках та газетах. Автор повістей «Глина», «Потяг», «Запах зломленої квітки», «Вітя Давида – людина ідеї», «На шляху підземної ріки» (у співавторстві з Аллою Тютюнник); оповіднь «Залізна баба», «Великий Іван», «Душа ріки»; романів «Комедія інстинкту»,

«Містич», «Межник. На грані світла і тіні»; п'си «Сердечний Рай... або Оксана», про останні роки життя і таємницю смерті Т.Шевченка.

Автор циклу «Історія християнської Церкви», який складається зі 150 драматичних есеїв, поставлених на Українському радіо у 2012-2013 рр. і виданих окремим накладом з 6 CD-дисків у 2013 р.

Автор трьох сценаріїв літературно-драматичних радіопостановок з життя Тараса Шевченка: «Походження», «І не чорнявий, і не білявий», «О, мій супутниче святий!», поставлених на Національному радіо у 2014 р.

Пише вірші, які не пропонує жодному видавництву, оскільки вважає, що майстерністю римування мусить володіти і використовувати як літературний тренінг у своїй роботі кожен письменник.

З 1984 року член Спілки кінематографістів України. Членом «Асоціації українських письменників» з 1996 року та членом Конфедерації драматургів України з 2001 року.

У 2004-му році був удостоєний звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Пропонуємо читачам «Нашого голосу» оповідання Олександра Денисенка «Душа ріки».

**Підготував
Михайло Гафія Трайста**

Олександр ДЕНИСЕНКО

Душа ріки

Сашко Самусенко плив по Росі вже третій день. У полудень його роздуть в жовтяно-синій пухир лице обпало нещадне сонце. Пухир розростався, тіло розкладалось і ще більше просякало річковими запахами. Ріка перетравлювала його.

Але Сашкові було байдуже. Він полюбив сонце за те, що воно гріє вже ріденький мозок, і в голові, як у казанку, закипали образи і спогади. Цієї миті Сашків дух гуляв землею і стояв у рідних за спиною.

Ніч холодила його, і пухир вщухав. Гострий, як жало, місяць розтинав і випускав усе, що накіпіло, в холодну безконечність. Милі спогади спотворювались на гній, а ніжні образи – на теплий мул ріки.

Та Сашків дух не корився цьому. Йому замало було бути інієм космосу. Він був іще молодий і бентежний, тому прагнув додому, до рідних, і хотів зрозуміти: за що вбито Сашка Самусенка.

Тоді той, хто зветься Богом, перетворював Сашка на комарика і пускав спільно з туманом на Рось.

На березі, злитий з пітьмою, стояв Петро Таборський і вдивлявся в мінливу пляму місяця на лискучій шкірі води. Він чекав, чи не промайне раптом тінь – тінь Сашкового тіла. Та мертвяк чіплявся за якогось корча чи западав під слизький камінь і чіпів там доти, доки Таборський ішов геть. Так хотів той, хто зветься Богом, бо так було треба.

Сашко знав Петра змалечку. Хати їхні стояли через вулицю. І ходили вони до одного класу. Обидва були задерикуваті й обоє хотіли бути перші. Сказати, що билися – ні. Легше сказати, що били інших. Сім'ї в них були небагаті.

Тільки от у Сашка був дядько, який жив у Києві і шліфував гранітні брили. Він привозив Сашкові гостинчики, різноманітні камінні кристали – розказував йому, як вони зветься. Сашко записував ті назви, а камінці ховав у коробочки. Були там різні: і порфір, і серпентин, і травертин (вода, що застигла разом із землею, корінцями та листочками), і Сашкові подобалося з ними гратися. Він викладав з них картини, роздивлявся червоні, зелені, золоті, срібні жилки і навчився розрізняти кожен на доторк. У їхньому селі був гранітний кар'єр. Сашко став ходити туди і збирати собі колекцію.

Петра Сашкове захоплення не цікавило, та й решту сільських хлопців так само – каміння ж бо було щокроку? А от коли дядько привіз йому скляну шліфовану кульку – всі Сашкові позаздрили. Та кулька була з суцільного скла, завбільшки з голубине яйце і зсередини ніби світилася. Особливо світилася вона тоді, коли сонячного

дня її опускали у воду ріки. Навіть на найбільшій глибині було видно її промінчика, і хлопцям здавалося, що кулька на них дивиться. Якось Петро вихопив у Сашка ту кульку, поклав її на камінника й ударив залізкою. Сашко скрикнув. Кулька розлетілася на скалки, ніби бризнула, і скляні краплини повільно, мов листочки, опустились на дно. Петро глянув у воду і сказав: «Усе!»

Дядько понапривозив потім тих кульок іще багато, але найпершої Сашкові було особливо шкода.

Комарик сидів на старій груші і слухав, як кричить його мати. Вона кричала так, як голосять за померлим. Хоча ще ніхто не знав, що Сашко помер. Але мати знала. Вона одразу відчула Сашкову смерть. Вона ще зранку після тої ночі, як не стало Сашка, прибігла до сільради і сказала:

– Сашко пропав... Звечора покинув свого трактора біля хати і пішов з хлопцями ставити могорича за свого синочка. А зараз ранок і йому на роботу... А його нема... Його ніколи не буде...

Сашковому синові минав восьмий день. Мамине молоко було гаряче, аж обпалювало ротика. Та й було його лише дві-три пекучі сльозини. Галя, Сашкова дружина, виминала свої розпухлі налиті вогнем груди і стогнала. Груди – хлібини з печі. Груди – розжарені сонцем церковні бані. І свекруха обминала їх, як щось болюче і хворе. Синочок плакав, і Галя годувала його тими розпеченими цеглинами і так само плакала. Але тихо, беззвучно, щоб ніхто не чув і не бачив. Потроху з цицьки текла кров. Потроху вщухав біль. Ще трошки і засинав син.

Тоді Галя лягала з ним поруч і марила. Снилось їй баба Серунка, що жила в центрі села і не виходила останні роки з хати. У неї нікого не було, і люди казали, що баба відьма. Бабу не любили. Та й баба нікого не любила. Погляд мала – дві гострі скалки, і матері ховали дітей од холодних лихих очей. Баба пихата. І бабу душила жаба. Баба замкнулась у хаті і виходила на світ тільки вночі. Сусіди чули, як скрипить корба. Якось, після сильного снігу, щось гуркнуло. Тривожна луна прокотилась селом. Люди повискакували на вулицю і побачили, що стріха на хаті баби Серунки провалилась, репнула під товщею снігу. З чорного розлому швидко росло в небо біле кучеряве дерево пари чи диму. Найсміливіші забігли всередину. Кутки були забиті павутинням. У темряві закапелків важко мовчать планети самоти. Лише дійниця, доценту заповнена молоком, стоїть посеред хати. З неї викочується пара.

Галя марила. Вона бачила минуле. Бачила, як вона, ще дитиною, була в тій хаті і встромила в молоко пальця. Галя його облизала. Молоко гаряче. Молоко-вогнь. Він тече їй у шлунок. Палить їй нутроці. Вивертає назовні. Галя кричить. Галя скиглить і гавкає, як порізаний собака. Планети у закапелках зітхають.

(Продовження на 26 с.)

Володимир АНТОФІЙЧУК

«ГОЛОС ТВОЙ НІКОЛИ НЕ ЛУКАВИВ»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії

ПОСТПОЗИЦІЯ

I.

Коли б хтось надто цікавий наважився підрахувати, скільки книг, великих чи малих творів народилося внаслідок тривалих або короткочасних подорожей, то, мабуть, був би вражений не тільки їх кількістю, а й історією, обставинами та причинами написання. В Україні перший відомий твір такого стибу значиться під назвою «Життя і ходіння Данила, Руської землі ігумена». Його автор між 1106 і 1108 роками здійснив подорож до Палестини і з великим захопленням малював її. Говорячи про мету свого паломництва, він акцентував на тому, що «заради любові до святих місць описав усе, що бачив очима своїми, аби не кануло в забуття те, що Бог дав побачити»¹. З часом, від епохи Середньовіччя й до сьогодні, в Україні з'явилася незліченна кількість романів, повістей, оповідань, нарисів, есеїв, приналежних до жанрів паломницької, мандрівної і «подорожньої» літератури.

Як мету своєї поїздки на батьківщину письменника окреслив, зрозуміло, не в такому глобальному вимірі, ставлячи перед собою значно скромніші завдання. Насамперед, хотів ступити на землю, яка народила мистця і благословила його на тяжку працю в ім'я звеличення щирих і благородних людей, посправжньому красивих своїми помислами і ділами. Крім того, був одержимий прагненням підшукати ключ до таємниць творчої натури, віднайти ті спонуки, які рухають свідомість таланту до визначеної цілі.

Отож, сповнившись духом завзяття і наполегливості, пустився в дорогу – до містечка Серет. Точніше – до його околиці Руснаки, впевнений у щирій зустрічі з Михайлом Михайлюком і його героями, тими місцями, де він щоліта відновлює свої душевні і фізичні сили...

II.

...Коли літня спека у місті стає нестерпною, він сідає у потяг і їде додому, де його жде «старенька батьківська хата, яка потребує людського тепла і господарської руки»². Як і кожен, хто виріс у селі, він ніяк не може звикнути до міської суєти і постійної нестачі простору, тиші і того цілющого повітря, яке буває тільки на рідному обійсті. Адже в місті «не вийдеш на поріг хати і не змиряєш поглядом горизонту,

за яким потопає день, не загляне вночі у вікно разом з місяцем гілка черешневого або бузкового цвіту»³. І запах домашнього євшан-зілля, долаючи легенький опір втоми й віку, витягує його, «чадо селянського кореня», з насидженого місця і кличе в дорогу.

Він лине додому, щоби «побути зі своїми, потім побачити місце, де стояла хата баби й діда». Тут він «провів найкращі дитячі літа, і тепер хотів віднайти себе безжурним хлопчиком»⁴. Тут він знаходить душевну рівновагу після тяжких письменницьких роздумів про людину, її щоденні клопоти й високі духовні устремління, про світ, здебільшого несправедливий, а то й жорстокий стосовно неї. Тут, як ніде, ним оволодіває до кінця незбагненне відчуття, ніби він «мав давати перед рідними, живими і мертвими, перед стежками і дорогами, місцем, на якому стояла хата баби і діда, перед полями і деревами, перед усіма людьми одвіт»⁵. Чому? Звідки воно, це відчуття, надходило? І чому від згадки про нього серце прискорює свій звичний ритм? Очевидно, з відповідальності за цих людей, рідних і далеких, близьких і тих, яких знав лише з вигляду. Він ні на мить не відступав від свого обов'язку розповісти про них, про їхні мрії і прагнення, про те, як жили вони колись і тепер, з чим ітимуть вони, їхні діти, внуки і правнуки в будущину. Бо кожен, хто почуває себе людиною, потребує уваги, доброї згадки про себе, а після відходу в засвіти – вічної пам'яті.

III.

...Його батьківська хата, як сказано в романі «Не вір крику нічного птаха», стоїть «на Цім куті, коло цвинтаря і широкої дороги, і від неї через цвинтар вела стежка аж під самий горб і далі, але малий Михайло ходив нею лише до бабиної хати, що тулилася під горбом. Відтоді стежка носить його сліди і тепло його босих ніг, і цих слідів не вдалося стерти часові, бо ж бачимо, що він [приїхав] у рідний край відшукати їх. А шукаючи їх, у нього за плечима будуть стояти і придивлятися, зважувати і судити батько, мати, дід і баба, рідні, чужі і знайомі, живі і мертві, поріг рідної домівки, дерева і трави, хрести на цвинтарі, спогади. Всі і все, що і кого любив, а може, й ненавидів, ошчасливив і скривдив, запам'ятав чи забув, поховав на цвинтарі або в своїй душі, поніс

з собою у світ, на якому він має маленьке місце і комусь ще потрібний»⁶...

Коли після тривалої відсутності він переступає батьківський поріг, у перші дні ходить, «немов у дурмані», намагається «повернути собі хоч би крихітку втраченого, та марно»⁷. Може, це стається через те, що він «став безнадійним городянином», а його «туга за втраченим «раєм» вже стала майже «модною» скаргою на «безталання», яке він «собі вибрав без примусу?»⁸. Але ж ні, він – назавше селянський син, плоть від плоті цих полів, горба, річечки, стежок і доріг, які малим сходить босоніж. Тут, у саду, посадженому батьком, яблуня його імені, як і яблуні братів і сестер. Хіба справжній городянин, хай навіть із селянським корінням, зуміє так сказати: «Не могу

На порозі батьківської хати

без щему в серці бачити деревце, що росте в лихомому місці – серед каміння, на крутих урвищах, не маючи під собою життєдайного ґрунту, що затримує вологу і дає змогу корінню глибоко проникнути в нього»⁹.

Дерево для нього, як близька істота, з якою можна розмовляти і якій безпечно довірити свої печалі. І в отой умовний діалог неодмінно вторгаються нові ідеї і рятівні думки. Бо світ, чого ми часто не помічаємо, нескінченний у своїй єдності, в якій порушення гармонії однієї часточки призводить у дію якісь інші механізми, які миттєво починають працювати на відновлення зниклого балансу. Якось одного ранку, стомлений містом і життєвими розчаруваннями, а від того сповнений душевним сум'яттям, неспокоєм і розгубленістю, він уместився під старою дуплавою яблунею, що росла посеред батьківського городу і вперто боролася за своє життя. І враз, немов дятлове «тук-тук», його пройняло несподіване просвітлення: «Ти змінився і світ, якого ти безжурно відцурався, також змінився»¹⁰. А за ним крізь пташину голосну мелодію потужно вдарив виразний голос: «Поглянь

на яблуню, на якій вистукує дятел. Вона майже твоя ровесниця – обоє постаріли, бо воно неминуче. Але, поглянь, яблуня знаходить ще в рідній землі живодайні соки пнутися до неба, радіти кожному ранку, який ще дано їй. Їде до своєї кончини не приречено, бо тоді завтра-позавтра вже не зазеленіла б, не розцвіла б навесні, не родила плоди, а гідно, з вірою, що світ не кінчається з нею. А ти хилитася, мов билина на вітрі, і жалієш себе. Схаменися!»¹¹. Здригнулася гілка, злетів дятел, лунко гупнуло в траву спіле яблуко. За ним – друге, третє... Відходило в небуття ще одне літо. Яблуні і його. Бо й ми, «як оті яблуні, минаємося на світі»¹²...

IV.

...На Руснаках усе так, як у його творах: широкий шлях повз рідну хату, навпроти – цвинтар, де під батьковими хрестами спочивають натруджені душі, дерев'яна дзвіниця нагадує про Андрія-дзвонаря. З неї нічний птах моторошним криком сповіщає людям про невідворотне. Видно долину, якою струмить тихий Гораїц, повзучий горб на Тім куті, до підніжжя якого колись тулилося дідове обійстя. Там народилася його мама.

Однак після якогось часу споглядання простору серетської околиці я все ж таки вловлюю відмінність між тодішніми і теперішніми Руснаками. Колишні виглядали велелюднішими, бо не знали тотального цивілізаційного прогресу, який у вік автомобільної лихоманки геть-чисто відучив людину ходити пішки.

Якби не той панський транспорт, то й зараз цією просторою дорогою тихого надвечір'я в неділю чи свято прямували б люди, інколи зупиняючись навпроти тих, що зіперлися на хвіртку, щоб погомоніти, розповісти про новини чи й просто перевести подих і напитися холодної води з господарєвої криниці...

Ось поважний ґазда Ілько-мулер терпляче чекає, коли з міста повертатиметься Іванцетко, колись знатний господар, а тепер напівжебрак-погорілець, та все з тим же почуттям людської гідності. Привітає його, знявши з голови капелюха, запросить до хати, немов найбажанішого гостя, посадить за стіл і почає чаркою горілки...

А вуйна Линця, приклавши долоню острішком до очей, уже вкотре позирає на дорогу, чи не йде «Наша» Марічка. «Видно, десь забалакалася, бо рот у неї, як терлиця, а язик, як праник. Поки комусь кісточки не перемиє, то й волами не зрушиш з місця»¹³. Це так завжди з нею, коли хтось дуже потребує її приходу...

(Продовження на 30 с.)

Василь ЦАПОВЕЦЬ

ХОРОША ТРАДИЦІЯ

Мені підкосилися ноги, коли після перевірки паспортів, та ще опісля того, як дама у формі митника очима сфотографувала багажник, мене ввічливо попросили вийти з автобуса. Стало само не по собі, бо не знала, в чому справа і не відчувала за собою ніякої провини. В іншій ситуації мені було б зовсім не до того, а зараз? оскільки половина машини мої знайомі, а багато із них давні друзі, які тепер через мене мусять чипіти, чекаючи на мене. А ще до того багато з них їхали далі, то ж могли втратити зв'язок.

Мені було стидно дивитися в сторону пасажирів. Краєм ока я помітила, що всі вони мовчать, стараються дивитися у вікно, хоч там не було нічого особливого. А ще вони уникали мого погляду.

До цього в автобусі шум і гамір не вщухав. Чоловіки, може, не тільки вони, після кількох чарчин коньяку повеселішали, почали розказувати різні смішні історії та анекдоти. А коли до чарки прилучилось і кілька дам, то веселість переросла у гамір, що не можна було зрозуміти, де початок, а де кінець. Дійшло до того, як це буває в таких випадках, коли всі говорили, намагаючись перекинути одне одного, але ніхто не слухав. Цей розгадіаш не був звичайною п'янкою, а просто розрядка душ після напруженої колотні вдома чи на робочих місцях. І випито багато не було, але досить, щоб розв'язати всім язик, підняти тонус і струсити із себе стрес, який пригнічує тебе. Правда, це тривало недовго, бо, наближаючись до границі, гамір вщух, обличчя посерйознішали, і всі

почали готуватись до перетину кордону. Шукаючи паспорти.

Після того, як прикордонник почав повертати паспорти, мій чомусь був посліднім. Він назвав моє прізвище і попросив вийти. Я не зчулася, як мої щоки спалахнули, а згодом запалили, лице моє горіло. Я відчула, що мені забракло повітря, в горлі просохло і не могла слова сказати. До того ж, може, не тільки я бачила, як ті двоє прикордонників перешіптувались, дивлячись в щойно перевірені паспорти. Я вдавала, що не звертаю на це уваги. Ніхто не знав, що там було. Але й ніхто не питав. Існує ж такий собі своєрідний неписаний закон, що під час перетину кордону взагалі треба «держати язик за зубами», не вступати в полеміку, щоб потім не прискіплювались до тебе, не псували тобі нерви. Так що тепер всі мовчали.

Я не могла зрозуміти, в чому справа? Може, щось негаразд з паспортом? Та яка ж вина може бути за мною, бо не громадянин відповідає за допущені помилки в паспортах. Але я відкинула оце припущення, бо часто їздила за кордон, бувала в різних краях і ніяких проблем не було.

– Будь ласка! Пройдіть за мною, – сказав прикордонник.

Я рушила немов уві сні. Ніяк не могла зібратися думками. Роїлись, клубились, і я гарячково старалась розібратися, та зрозуміти, що сталося.

«Господи! Невже це все пов'язане з наркотиками?» – промайнуло. «Та я не знаю, як воно виглядає. Тим більше на смак. Бачила про таке тільки по телевізору. Не може бути! Якщо хтось підкинув? Але, хто і чому? Може, хтось із пасажирів? І враз усвідомила, що майже нічого не знає про них. Ну, дехто добре знайомі, але ніколи не знаєш, з ким маєш справу».

Я мимоволі призупинилась, глибоко відди-хуючись. Супутник дійшов до двоповерхового будинку, підганяючи мене:

– Ходіть, ходіть швидше, будь ласка!

– А куди ж ви мене ведете? – осмілилась я запитати.

– До начальника. Він вас чекає.

Той мовчки пройшов коридором і, пропускаючи мене вперед, відчинив двері кабінету, на яких синім на білім тлі виднівся напис: начальник митниці

ЗАГУБИЛАСЯ ПІСНЯ

Слова Івана КОВАЧА

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Tempo di waltzer

За- гу- би- ла- ся піс- ня в со- ло- мі (вже сто-
літ- тя чи два не знай- ти) – за- ні- мі- ла сльо-
за на до- ло- ні, пе- ре- ки- ну- ла в о- сінь сві- ти.
І трі- щить не- да- ле- ко від не- ба не- збаг-
нен- ни- ми зла- ма- ми ніч, і дзве- нить, і ців-
ко- че без те- бе, мчить у спра-зі слі- па ї- ї річ.

1. Загубилася пісня в солоні (вже століття чи два не знайти) – занімала сльоза на долоні, перекинула в осінь світи. І тріщить недалеко від неба незбагненними зламами ніч, і дзвенить, і цівкоче без тебе, мчить у спразі сліпа її річ.

2. Загубилася пісня у сині (вже той день, а чи два не знайти), і промчала діброва у тіні в телеграми і білі листи. Лиш пожнивно зітхне моє слово у позавтрішнім році століть. І спочине Земля сизоброво, і збагнемо себе мимохит'...

і прізвище. Я стала на порозі, розглядаючись навкруг. Кімната була повна людей. Я здивовано дивилася і здавалося, що нічого не бачила.

Навіть не чула, коли запросили:

– Проходьте, проходьте, – почувла я новий голос.

– Я підійшла ближче до столу. З крісла з високою спинкою встав чоловік. Я здогадалась: мабуть, начальник митниці. Почувши м'який приємний голос, я підняла очі на свого співрозмовника. Переді мною стояв брюнет середнього росту, ще досить молодий і усміхався.

– Ще раз вибачаюсь перед вами, що забираємо у вас дорогий час, – почулось. Тоді я здивовано подивилася навкруг. Навколо побачила усміхнені

обличчя. Це мене збентежило. Та замість того, щоб заспокоїло, ще більш насторожило.

Начальник взяв мій паспорт, перелистав, поклав на стіл, а потім простягнув мені руку:

– Дозвольте поздоровити з вашим днем народження! – вручаючи при цьому букет квітів. Я через такий поворот подій втратила дар мови. Вкінці спромоглася уривчасто від хвилювання подякувати.

– У нас здавна існує така традиція: коли комусь припадає перетинати кордон в день народження, ми його поздоровляємо. Але це трапляється дуже рідко.

До мене підійшла молода жінка з тацею, де у високих фужерах пінилося шампанське.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ОВЕРРОННЕН

(Прозова коломийка для душі і серця)

2. СПОВІДЬ СТАРОЇ ЧЕРЕШНІ

«Хіба ти не любиш дивитись на труну? Подеколи я дивлюсь залюбки на неї. По-моєму, труна – це річ прямо-таки гарна, навіть коли вона порожня, а вже коли в ній хто-небудь лежить, то це вже глибоко врочисте з'явище. Похорони мають щось втішного, і мені здавалось не раз: коли шукаєш розради – треба йти не до церкви, а на похорон...»

Томас МАНН

– Михайле, зрубай цю стару черешню! Не дай Бог повалить її вітер на хату – розтрощить на тріски.

– Та вже, ади: хату нову збираюсь збудувати, то... Хоча жаль черешні.

– Жаль не жаль – такий світ, Міха, і ми не вічні.

І вкотре ж вони це так?!

Хіба господар не знає, що має робити на своєму подвір'ї? Чому оцей Петро завжди нагадує йому... лякає мою душу... та хіба ж мене налякаєш?

Старою називають, а весною, коли розквітну, то намілуватись не можуть. Навіть оцей Петро гілочку ламає – і за крисаню... А коли ягодами доспію, то всі сусіди, мов птахи, по моїх гілках... Так робили й їхні батьки, діди, прадіди, бо мені вже ге-ге... Скільки ж я набачилась та наслухалась всякої всячини, але жоден з них не... так, як оцей Петро... Які тільки вітри не намагались мене повалити, і що з того?.. Але він правий, я теж не вічна, як і вони.

Сьогодні стою на межі смерті і життя, радості і смутку, світла і темряви. На нашому подвір'ї радість – в господарів син народився. Двадцять років чекали і ось діждались. Михайликом назвали, як батька. А ось на сусідньому, воно теж наче моє, смуток, сльози, плач – старий Семенюк помер!

– Йой, нянюку-у-у! Будеме тямити, што есте умерли, коли Гафія Михайлика народила-а-а, – заголосила його дочка Марія.

– Айбо не йди, Гафіє, з дитиною на подвір'я, де умерець лежить, не годиться! – радили щасливий матері жінки.

Але вона не послухалась, пішла. Вповила дитину у білу парну з брижами і стала біля труни, а дитяча парна злилася в білому-пребілому кольорі з веретою, якою накрили небіжчика. Нібито від народження до смерті – рукою подати.

Ось лежить собі Семенюк, нібито на немовля напіввідкритим оком погляда, а воно на нього обома, і обидвоє спокійні, мовчазні. І про що їм говорити?.. Він виговорив своє, а воно...

І він мов учора народився. Пам'ятаю, як поміж моїм корінням бавився, потім по гілках, мов білка, скакав, потім, закоханий, на сопліці грав... Я ж його на першу світову проводжала, з війни зустрічала, потім його сина Михайла на другу світову... але його зустрічати не довелось.

Пам'ятаю, коли один червоноармієць небіжчика піді мною застрелити хотів через те, що його «хахлом» назвав – радісно по-братерськи: «Ми ж хахли-українці!» Ледь відкупився бочівкою меду і колесом возовим. І куди ж я його не виправляла... звідкілля ж його не чекала... і малого Михайлика теж виправляла б, теж би чекала, виглядала, але господар з Петром ось які розмови заводять.

Та, може, доведеться хоч трішки з малим побавитись, бодай стільки, щоб не забув. Виросте, своїм дітям про мене розкаже, а, може, й внукам, а, може...

* * *

Ну й балакуча ж наша черешня. Їй Богу, балакуча. «Виросте – своїм дітям про мене розкаже, а, може, й внукам, а, може...»

Та хіба таку забудеш?..

Та я ж про тебе, черешенько мила, не тільки своїм дітям, а цілому світу, хто тільки захоче послухати.

А тепер лиш тільки прошу, щоб це залишилось між нами, дорогі мої читачі та читачки (все ж таки будь-котрий письменник, радий читачам, а ще більше радий читачкам), не дай Бог, щоб дійшло до вух черешні, бо ж бачили самі, яка вона в нас чутлива – черешеня ж вона, не дуб (колись, перебуваючи два роки в сонячній Італії, я свою кохану Олесю з Старого Самбора берізкою називав), вже й не так добре пам'ятаю нашу черешню, мов крізь сон бачу її отакенне коріння, поміж яким спочивала від

ВІНЕЦЬ

Слова Юрія ПАВЛІША

Музика Івана ЛІБЕРА

Щиро

1. За-цві-ли ма-ки у пше-ни-ці, Не-на-че
2. Те-бе й ме-не так ти-хо й ніж-но Пе-стить ле-
3. Ві-нець ве-се-ло-сті спле-ла ти, Що-би ро-ди-

хус-точ-ки дів-чат. Зби-ра-ю по-льо-ві ко-си-ці
гень-кий ві-те-рець, На-рвав то-бі я кві-тів різ-них
лись жар-ти й сміх, Доз-воль те-бе по-ці-лу-ва-ти

І п'ю без-жур-ний а-ро-мат. // Зби- // мат.
А ти спле-ла із них ві-нець. // На- // нець.
За цей ві-нець з ко-сиць мо-їх. // Доз- // їх.

вічного скрипу теліга вуйка Петра Дроздика, так, того самого... який приволюкував з глибокої Бурсучіни дубове дерево для нашої майбутньої хати.

Бавився я поміж її корінням так само, як і вуйко Семенюк, який тоді, коли я появився на світ, відійшов, нібито під черешнею не вистачало місця для двох.

А ще мати розказувала мені таку історію, пов'язану з черешнею:

– Побрались ми з твоїм батьком – молоді та веселі, побудували хату, отут під черешнею, що росла при дорозі, а одної літньої неділі, коли твій батько виліз на черешню з відерцем ягід збирати, я собі лягла на лаву, накрилася білою веретою, запалила свічку, склала руки на груди і чекаю, що він скаже, коли побачить мене «мертвою». Спускається твій батько з черешні, заходить до хати, а я лежу й не дишу. Аж враз, як запече мене удар ременя по ногах... Господи, як схоплюся – та у реви, бо мене дотоді ніхто не бив. «Михайлику, – мовлю крізь сльози. – Ти мне вдарив?!» «Та ні, Гафійко, Боже сохрани, щоб я підняв руку на тебе, але бачу – ти померла, а я знаю, що мій ремінь чарівний і може мертвих воскресати»,

– сміється він, після чого почала і я. Це був єдиний раз, коли твій батько підняв руку на мене.

Але мати часто хвалилась цією подією, щоб її посестриці знали, що і в неї «порядний ґазда».

Коли і як батько зрубав черешню, мабуть, зрізав пилою? А чи допомагав йому вуйко Петро Дроздик, чи вуйко Василь Росолік?.. Не пам'ятаю...

Тільки пам'ятаю, що наше подвір'я стало просторим, а моя дитяча душа порожньою. Пізніше, коли читав роман «Моромети» Маріна Преди, як Іліє Моромете акацію рубав, то розплакався за рідною черешнею.

* * *

Ось бачите, не забув!

Віщувала моя черешнева душа, що не забуде, і що з такого мовчазного хлоп'яти вийде великий балакослов, який дасть людям знати про себе і про мене, бо що ж не говоріть, він, все ж таки... але йому, благаю вас, ні словечка, бо він – моя дитина, а дітей не треба ж дуже розхвалювати.

Надіюсь, ми з вами ще зустрінемось. На все добре!

Теодор ЦУРЕНКО

ОЧАРОВАНА УСМІШКА

(Уривок з роману)

(Продовження з № 258)

– Якщо тобі цікаво, я розповім ще одну коротку історію, бо ми вже наближаємось до заводу Голдера, де передамо вагареві картоплю, – сказав з радістю тесть Гаврила.

Він радів через те, що його зять розуміється не тільки на заводському ремеслі, а навіть допомагає йому картоплю збирати й цікавиться історією місця, яке стало коліскою для його сім'ї.

– Йдеться про Скутелію та скутельчан, що під Чернівцями, по той бік передмістя Горечі. Називається так тому, що той же Стефан Великий, про якого щойно говорили, звільнив від податків на п'ятдесят років всіх вояків Цецинського замку, які після закінчення прикордонної служби залишилися жити в долині Пруту, аж до Горечі. Їм виділяли місця для городів і землю під побудову хат, а пізніше збудували собі церкву з храмом Святого Юрія, яка стоїть і сьогодні. Звідти походить і назва Скутелія¹ та скутельчани, з їхньою мовою та обрядами, які відрізняються від стародавніх місцевих жителів.

Пізніше Гаврило склав зі своєї щотижневої зарплати, яку отримував на заводі Голдера, кілька флоринів² і купив від одного цуренина з сусіднього села, який заплутався в боргах в Хаймовій крамниці, фальчу поля. Ця фальча поля починалася від Трьох могил і тягнулася до самого потоку Руджіноаса, де кінчалася широким багном, трохи болотистим в нижній частині, зате тут буяли зелень і верби, в той час його називали Рендюковим.

Тесть Гаврила радів цьому, і тому що це поле простягалось схилом до долини Руджіноаси, в сім'ї його називали «у долині».

Тут було стільки води, що виходила на поверхню, тому тесть із зятем, не без допомоги власників сусідніх парцель, одних менших, інших більших, викопали широку криницю, яку вимурували плитами, спеціально привезеними для цього з Пруту. Потім криницю накрили великою плитою, а плиту накрили моругом, щоб літом у спекотні дні мати холодну воду. Місце перед криницею теж вистелили плитами, щоб худоба не місила копитами промоклу землю, щоб перед криницею завжди було сухо. Для тих, хто

бажав напиться чистої прозорої водиці, а головню для подорожніх, Катерина, гарна дружина Гаврила, принесла з дому і поставила на камені спеціально приготовлений для цього глиняний глечик, гарно пофарбований вишневим кольором, розмальований смужками та рядами веселих квітів. Тим, хто пив з цього глечика, вода здавалась смачнішою, ніж прямо з пригорщ.

– Смачна ця вода, – промовив Гаврило, куштуючи першим з серця джерела нової криниці. – Дай Бог діждатися, коли з неї будуть пити наші діти і внуки...

...Звідки було знати Гаврилові, що не раз нап'ються з криниці, викопаної ним, не тільки багато поколінь його та його братів Михайла і Миколи спадкоємців, а й багато маморніченців, цуренців, окопенців, остриценців, молодієнців та безліч інших працюючих господарів плідних ланів, а також безліч подорожуючих цим чарівним благословенним Господом краєм.

Ця криниця називається Рендюковою і по сьогоднішній день.

* * *

Пізніше й Микола, середущий з братів Рендюків, знайшов свою долю в сусідньому селі Молодії, і тут пустив своє коріння назавжди, залишивши за собою покоління працюючих галичан, справжніх господарів і віруючих християн.

...Настане час, призначений Всемогущим Господом, коли його нащадки зіграють шляхетну роль в історії, в об'єднаній сім'ї, хоча їх рід, доля порозкидала по всьому світу.

* * *

Найбільше пощастило Михайлові. Це був молодий і гарний парубок, високий і міцний, з карими пронизливими очима і яструбиним носом з легкою горбинкою, з чорними гарно вигнутими бровами, з тонким вусом та довгим волоссям, за стародавнім звичаєм, як він чув від батька і діда.

Восени на Святих Архангелів Михаїла та Гавриїла, коли в сусідньому селі був храм церкви, на танцях він пізнав Ілінку Серняк, найславнішу і найбагатшу дівчину села. Висока, гнучка, балакуча

і весела, Ілінка знала собі ціну. Односельчани уважали її працюютою, з гострим розумом, старанною і боговірною. Правда, була і красивою: мала великі чарівні очі, великі і сині, як літнє небо, золоте волосся і біле, мов пінисте молоко, обличчя. Мабуть, і через те, що її батьки були найвідоміші на всю околицю молочарі та сировари. Саме ця дівчина своєю усмішкою зачарувала Михайла.

Нове почуття прокралося до Михайлового серця. Відколи побачив Ілінку, весь час думав тільки про неї. З ніжністю, немовби якусь велику таємницю, носив у своєму серці її дівочий образ. Думки про неї не давали йому спокою ні вдень, ні вночі. Не раз вечорами Михайло топтав стежину до її хати у Цурени, звідки повертався аж після третіх півнів додому, до Маморниці, трохи втомлений.

Але, на благо всім, все закінчилось щасливо.

Михайло та Ілінка повінчалися після Святої Неділі, і Михайло деякий час жив у свого тестя Тоадера Серняка, який страх любив зятя і від усієї душі бажав побачити його з дочкою та внуками на новому господарстві.

З давніх давен цуренці мали гарні звичаї. Багатство односельчан, родичів та сусідів оцінювалось за убранням, яке вони одягали біля господарства, коли йшли на поле, до церкви чи на весілля, за кінями, яких запрягали літом до воза, а зимою до саней, за хатою та домашнім господарством, за стравами, яких ставили на стіл перед гістьми, які приходили на храм церкви, і, чому б ні, за тим, що клали у виплетений з кольорових прутків великодний кошик, якого накривали легким рушничком, чи навіть за довжиною свічки, яку приносили до церкви на Великдень.

«Щоб їм не бракувало нічого, щоб мали свою хату і завжди багатий стіл», – бажав Тоадер дочці і зятеві.

Змагався зі всіх сил допомогти їм і дати добрі поради. Приготовляв цілі бочки бриндзи і віз їх на ярмарок щосередини і щоп'ятниці.

Місце для хати та города Михайло вибрав собі сам. І він першим підняв хату в цьому кінці села, який називали Окопом, і який формувався тисячоліттями зсувом ґрунту схилом з Цуряски до Пруту.

Саме через це через деякий час Михайла почали називати – Окоп'яну.

Поруч на недоторканих рукою працюютого

селянина землях оселилися пізніше й інші сім'ї, переселені австрійцями з чорної і плодючої землі Селіште, що над Кордуном.

Михайло розбирався у багатьох справах, і до будь-якого діла брався, доводив його з успіхом до кінця. За власні зароблені на Голдеровому спиртному заводі у сусідній Маморниці гроші і завдяки грошовій та матеріальній допомозі свого тестя за два роки побудував простору хату із сараєм, стайнею та стодолю біля неї, бо вільного поля мав досить, тільки щоб вистачало рук працювати.

Через кілька років бажання його тестя сповнилось, і Михайло став найзаможнішим господарем села. Тримав дві пари коней, шість дійних корів, і більше сотні овець. На подвір'ї г'єготали і крякали безліч гусей та качок – одним словом, його господарство процвітало. Перед хатою від давно викопаної на окопському роздоріжжі криниці до самої долини простягалось болото, вкрите осокою та кінською м'ятою. Тут ціле літо жилилися жабами та маленькими рибками домашні птахи Михайла Окоп'яну. На західному краю города знаходився глибокий ставок з холодною водою, оточений вербами. Це було миле Михайловій душі місце, куди він приходив відпочити. Тут, під вербами, втомлений молодий господар весняними та літніми вечорами знаходив відпочинок і спокій. Любив слухати концерт жаб, дивитись повільно на кола, які розбігалися по поверхні води, коли риба стрибала, полюючи на мушок.

¹ Від румунського слова *скут* – щит (н. М.Г.Т.)

² Флорин – золота монета, що карбувалася спочатку у Флоренції згодом в інших європейських державах.

Дитяча сторінка

Жартівливі віршички

І. Січовик

Запасливий

– Знову мокрі черевики?! –
Сварить Вову мати.–
Ти, мабуть, в усіх калюжах
Встигнув побувати?
– Що ви, мамо,– каже Вова,–
Не хвилюйтесь дуже:
Ще й на завтра залишилось
Чотири калюжі!

Г. Бойко

Чому зупинився годинник?

– Щось годинник,– каже тато,–
Раптом зупинився.
Треба в чистку віддавати,
Мабуть, запилвся...
– Звідки взятись тому пилу? –
Мовила Галинка.–
Я ж годинник з милом мила:
Там нема й пилінки.

М. Томенко

І Тарасик працював

Рве Маринка у торбинку
Звіробій і материнку.
Оля, Толя, Шура, Ната
Вже сніпок нарвали м'ята.
Клава, Боря і Сергій
Рвуть ромашку й деревій.

Рвуть завзято, рвуть до спеки –
Будуть ліки для аптеки...
А Тарасик на дубочку
Вже порвав штани й сорочку.

О. Ющенко

Маю дірку

– Скільки буде, любий Грицю,
Як від трьох відняти три?
– Буду мати одиницю! –
Зводить очі догори.

– Не подумав ти, одначе,
Ось тобі іще задача:

Три цукерки до кишені
Ти поклав і загубив,
Як з крамниці йшов до нені.
Що лишилось? Полічив?
– Запитали б так спочатку.
Маю дірку. Треба латку.

В. Бондаренко

Хитрий Гриць

– Якщо будеш,– каже дід,–
Ти на скрипці грати,
Буду тобі кожен день
На кіно давати.
– Пхе,– сміється Гриць малий,–
Так не вийде, діду!
На кіно мені дадуть
Четверо сусідів.
Будуть також кожен день
На кіно давати
Із умовою: якщо
Я не буду грати!

Дитяча сторінка

Як пан по-німецькому балакав

(Українська народна казка)

Одна удова, проста жінка, та оддала дочку
за поганенького панка.

От раз той зять і поїхав до тещі в гості. Та й
каже він своєму наймитові:

– Я балакатиму до тещі не по-нашому. А як
вона спитає в тебе, чого я так балакаю, то ти
скажи, що я вже забув по-своєму балакати, а
тільки по-німецькому вмю. А як я що скажу по-
німецькому, так ти їй по-нашому переказуй.

Той каже:

– Добре!

От приїхали. Теща рада, що зять приїхав,
вітається до нього, а він:

– Вухри-мохри! Вухри-мохри!

Вона злякалася та й питає парубка:

– Що це йому таке сталося, що річ йому
одібрало?

А парубок каже:

– Та то він уже забув по-своєму балакати, а
навчився по-німецькому.

От теща почала про дочку розпитувати та
про онуків, він усе:

– Вухри-мохри! Вухри-мохри!

Так їй аж страшно за нього стало.

От тоді питає вона зятя:

– Може, обідати вже будете?

А він:

– Вухри-мохри! Вухри-мохри!

А наймит перекладав:

– То він каже, що не хоче обідати.

Пан сердиться, що наймит так каже,
та аж кричить: «Вухри-мохри», бо їсти
страшенно хоче.

А наймит:

– Ідіть, – каже, – паніматко, од його, а
то, бачите, аж сердиться, що ви з обідом
докучаєте.

Теща з наймитом пообідали, а зять
зостався не ївши.

От увечері знов теща питає зятя, чи не
вечеряв.

А він:

– Вухри-мохри! Вухри-мохри!

Наймит каже:

– Не хоче вечеряти, каже, щоб дали тільки
шматок хліба та квартиру води.

Так теща дала йому шматок хліба та квартиру
води, а сама повечеряла з наймитом. Зять уже
так сердиться на наймита, а таки не хоче по-
своєму балакати.

От уранці лагодиться вже він їхати.

Теща й того, й сього несе на віз дочці та
онукам на гостинець. А він радий, що такого
багато, та:

– Вухри-мохри! Вухри-мохри!

А наймит:

– Не несіть нічого! Пан не хоче брати, каже,
щоб забрали геть.

То теща й позабирала усе назад. От як
виїхали за слободу, пан почав наймита лаяти
і каже:

– Я через тебе голодний сидів і додому нічого
не везу. Коли так, чого ж я сюди й приїздив?

А наймит каже:

– А хіба ж я знаю по-німецькому! Я ж думав,
що як слід переказую.

Дитяча сторінка

Борис ГРИНЧЕНКО

СІРКО

Був колись Сірко-собака,
Жив у чоловіка,
І була йому робота
Дуже невелика:
Од вовків глядіть худобу,
Звіра відганяти,
А удень, як наїсися,
То лягай і спати.
Та Сірко наш був лінивий.
Спав і день, і нічку,
А як спить, вовки і вкрадуть
Гуску чи теличку.
Та Сірко наш не зважає,
Знову ляже спати,—
Злодій прийде та й потягне
Все добро із хати,
Чоловік Сіркові каже:
— Гей, Сірко, не спи ти!
Дурно хліб не можна їсти,
Треба заробити.
На хазяїна розсердивсь
Наш Сірко кудлатий:
— Коли так, піду я світа
Кращого шукати!
Ось він з двору вибігає
І біжить до лісу,
Там він зараз зустрічає
Вовчика-гульвісу:

— А, здоров лиш, вовче-брате!
Гризтися нам буде!
Надокучили сердиті
Всі мені ті люди.
Будем ми з тобою жити,
Здобувати їжу
І щодня з тобою будем
Страву мати свіжу:
Знаю я, куди пролізти,
Де живуть ягнята:
Буде наша і теличка,
Гуси й поросята!
Вовк Сіркові радий дуже,—
Зараз побратались;
А як тільки стала нічка,—
З лісу вдвох побрались.
У село приходять тихо,—
Сплять давно вже люди,—
До кошари вдвох підлізли:
— Тут нам здобич буде!
Каже вовк: — Ти все тут знаєш:
Лізь же ти в кошару,
Та відтіть мені і кинеш
Хоч ягняток з пару!
А Сірко ще й радий дуже,—
Вліз він потихеньку
І вовкові викидає
Вже вівцю ситеньку.

Вовк вівцю вхопив і драла,
В гай мерщій тікає;
Наш Сірко з кошари виліз,—
Аж вовка немає!
Озирнувся Сірко, поглянув
Та із серця й каже:
— Одурих мене вовцюга!
Постривай же, враже!
Я й без тебе їсти буду,—
Ще для мене буде!
Плиг ізнов тоді в кошару,—
А в кошарі люди!
Бо вони уже почули,
Як в хліві товклося,
І Сіркові упіймались
Зараз довелось.
— А! піймався,— кажуть,— вовче!
А давайте бити,
Щоб не лазив у кошару
Він овець давити!
А Сірко кричить:— Не вовк я,
Я, їй-бо, собака!
Та дарма! По спині в нього
Вже гуля ломака.
Як взялись Сірка періщити
Добрими дрючками!
— Коли ти собака,— кажуть,—
Так не лізь з вовками!
Довелось би пропадати,
Мабуть, би і вбили,—
Та Сірко побачив дірку,
Плиг туди щосили!
Ледве втік! Боїться й вити
Та біжить додому,
В двір убіг і потихеньку
Вліз він у солому.
Ніч пролежав, день пролежав,—
Боки все боліли;
А як знову він одужав
І набрався сили,
То нікуди вже не бігав
Він ніколи з дому,
І про те, що з ним зробилось,
Не казав нікому.
І зробився працьовитий:
Ніч усю ганяє,
Береже комору й стайню,
Звіра відганяє.

Дитяча сторінка

Закарпатські легенди

Лілія і лебідь

В одному селі поблизу Синевірського озера проживала молода пара – дівчина і хлопець. Дівчину звали Лелією, а хлопця – Степаном. Лелія була красивою з блакитними очима. Степан був статним молодим парубком. Ця пара була закохана. Повесні вони вирішили побратися. Але ...

Степана призвали до цісарського війська на військову службу. У Європі йшла страшна війна. Держава потребувала молодих хлопців для оборони.

Під час одного важкого бою Степана поранили. Він попав у полон і втратив пам'ять. Хлопець довго не знав, хто він, де жив, чим займався.

Прошло багато років.

Лелія довго чекала Степана. Вона не знала про долю свого нареченого.

У Лелію закохувалися хлопці, посилали сватів до неї, але вона вирішила чекати свого судженого. Лелія була вірна своєму коханому Степанові.

Роки йшли. Лелія страждала та довго журилася. Дівчина жила надією на побачення з Степаном. Вона вірила, що Степан приїде. Але Степан не повертався з війни.

Та одного дня, зневірившись, вона кинулася в озеро і потонула. На цьому місці на поверхні озера появилася біла квітка, яку селяни прозвали лілією в честь дівчини. Вона стала у селян символом чистоти та невинності.

Через багато років до Степана все ж таки повернулася пам'ять. Він згадав свою кохану дівчину і приїхав додому.

Дома він дізнався, що його кохана Лелія знайшла спокій в озері. Селяни розповіли йому, що всі ці довгі роки Лелія чекала його з війни, що вона всім парубкам відмовляла, бо вважала, що її Степан повернеться живим.

Почувши такі слова, Степан оселився на березі Синевірського озера. Жив самотно в смутку.

Недовго він жив. Згодом він перетворився в лебедя, та й то лише тому, щоб бути поруч із своєю Лелією, яка вже стала квіткою – білою лілією. Лебідь плавав по озері навколо квітки, охороняв її від людей.

Коли наставала зима, лебідь відлітав у теплі краї, щоб весною знову повернутися до озера, до своєї лілії, що також оживала в цей час.

Вербова сопілка

Давно це було. В Карпатах жив собі молодий гарний чоловік Іванко. Він був настільки бідним, що не міг порадувати свою маленьку дочку подарунком.

Одного зимного дня Іванко пішов на край села. По дорозі він зустрів чарівницю. Чарівниця дізналася від чоловіка про його мрію. Вона запропонувала Іванкові знайти вербу, а з її черешка зробити сопілку. Ця сопілка стане чарівною: коли він буде грати на ній, то всі бажання його будуть виконуватися.

Чоловік подякував чарівниці за допомогу. Іванко знайшов розкішну вербу. З верби вирізав черешок і зробив з нього сопілку.

Прийшовши додому, Іванко спитав свою дочку, про що вона мріє. Маленька дочка сказала, що дуже хотіла б, щоб у неї появились перші весняні квіти.

Іванко здивувався такій мрії дочки, але вирішив спробувати здійснити її. Взяв він сопілку і почав награвати мелодію. І сталося чудо – з сопілки почали вилітати підсніжники.

Дівчина зраділа подарункові. Вона стала найщасливішою дівчинкою у світі. Для неї батько зробив найкращий подарунок – перші весняні квіти.

Записала Кароліна БОБОНІЧ,
студентка Ужгородського університету

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Сидір ВОРОБКЕВИЧ

БЕЗГЛУЗДІВ

СМІХОВИНКИ

(Продовження з № 258)

9. ВІЙНА В БЕЗГЛУЗДОВІ

Безглуздівці проживали дуже сумирно і спокійно. Про сварню і розбишацтво в них не було й чутки, а слова «війна» ніхто навіть не розумів. Що правда, як Яремко був у великім місті на нарадах, то попри його ухо пролітало таке слово, але він його гаразд не розумів.

Було то якось у жнива. На широкій ниві пана посадника звивалося всяке: велике й мале — ціле місто зібралось на толоку. Аж тут надніс не знать який вітер вражого урльопника. На грудях була в нього блискуча медаля, а на голові військова шапка.

Обступили його люди й ну ж випитувати про той золотий гудзик, що в нього на грудях.

— Я був на війні, боровся з ворогами й за те визначили мене цею воєнною медалею, — каже урльопник.

— Що це таке війна? — питають його всі сто голосами.

— Війна, — розкладає їм пан вояк, — війна, це велике лихо...

— Що мені за таке лихо, коли за нього дають ще золоту відзнаку, — закинув начальник Яремко.

— Кажу вам, нема гіршого лиха, більшої біди, як війна, — сказав урльопник далі. — На війні в одно

гудять бубни-барабани: бум-бум, бум-бум, бум, аж чоловіка глушить. А як піchnуть стріляти з гармат і пушок, то думаєш, що то Пан-Біг зігнав усі громи з неба на землю. А люди на війні так гинуть, як мухи в окропі, кров тече ріками...

— Заступи, Боже, нас та й усіх

хрещених від тої гаспидської війни, — стали молитися перелякані безглуздівці.

З чуда та з дива довго стояли, наче закростенілі, і не рушались з місць. Але по добрій годині, коли пан вояк розпрощався з ними, якось спам'яталися і знов почали жати, в'язати снопи та складати полукіпки.

Щоб робота йшла жвавіше, пан посадник вивіз у поле показну бочку пива, бо горівки міщани не п'ють. Хто відкрікся б при тяжкій праці і серед спеки від склянки пивця?! І жінці стали кріпитися.

І кріпилися доти, доки у бочці не стало вже й капельки пива. Тоді вони перевернули бочку до гори дном. І як на нещастя забаг здоровенний чміль засолодити свою душу пивом. Залетіла погань дірою в порожню бочку і загуділа несамовито на все поле: джум-джум-жум!

— Чути голос бубнів, — каже Яремко. — Здається, що війна наближається!

— І я чую! — І я!

— І я! — роздалися зі всіх боків голоси.

— Утікаймо, люди добрі, а то зараз прийдеться нам понакладати головами! — крикнув відважний начальник.

Усіх зібрав нечуваний страх. Пустилися на втікача. Кожний біг, куди міг, куди очі вели, куди ноги несли. Двох відважніших вхопило бочку і гайда з нею навздогін за передніми, а джміль гуде все своє: жум-жум, джум-джум, джум, і додає всім ще гіршого страху.

Ті, що з бочкою, бігли, наче б їх гнала якась мара. Вони й не добачили, що перед ними роззявилася глибока яруга-пропасть, то так і полетіли оба

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Павло ГЛАЗОВИЙ

Голосистий синочок

стрімголов і носами позастрягали в землю. Тим часом і бочка як несамовита скотилася в долину. А тоді як не вдарить об якусь каменюку, як не лусне, як гримне, що клепки порозліталися в один бік, а обручі й денця в другий.

— Чуєте?! Чуєте?! То стріляють із гармат, кладуть людей покотом, проливають кров, розливають рікою, — кричить без пам'яті Головатий.

— Ого! Двох уже вбило! — крикнув один, оглянувшись.

— Рятуйте, хто в Бога вірить! — кричать несамовито безглуздівські зухи-лицарі і біжать, летять, що одна нога на одних, а друга на третих гонах.

Далі кинулися всі в розтіч, наче сліпі комахи.

По ногах ходили їм дріжаки, груди віддихали тяжко. Такої втечі, такого дмухача, ще світ не видав. Хто знемігся, залазив у корчі, скривався до ліса, сидів по вертепах, десь по норах між мочарами-шуварями. Були й такі, що під мостом кулилися перед страшною марою-війною.

Як бочка розбилася, то з тюрми визволився неповинний чміль-музика. Ще раз загудів своє: жум-жум, джум-джум, джум-джум, і полетів до свого гнізда, сміючись із відважних безглуздівських юнаків.

Аж третьої днини повернули славні безглуздівські смільчаки назад у містечко. Однак ще довго-довго не могли прийти до себе від страху-переляку. А коли хто згадав лиш про війну, то так тряслися, як той кленовий або трепетовий листок, коли буря світами пуститься на гулянку.

Голосистого синочка

Народила мати.

Син підріс та й каже: — Мамо, Я б хотів співати.

Знаєш ти, яка зарплата В співака-артиста?

Він одержує по двісті,

А бува й по триста.

І задумалася мати

На якусь хвилинку.

— Не спіши, ще треба довго

Тобі вчитись, синку.

Син старався, добре вчився,

Закінчив десятий

Й знов своєї: — Чуєш, мамо?

Я б хотів співати.

— Ой, без цього, — каже мати, — Можна вік прожити.

Ще тобі, синочку, треба

Службу відслужити.

Час минув. Хлопчина службу

Відслужив військову.

— Я співати хочу, мамо! —

Заявляє знову.

— Ой, співати — то не діло, —

Відмахнулась мати. —

Йди, роби, мужчини треба

Спеціальність мати.

Працював синочок, старався,
Вчився вечорами
І в роботі порівнявся
З кращими майстрами.
І напала на хлопчину
Ще одна турбота:
— Оженитись хочу, мамо,
І співать охота...
— А тепер, — сказала мати, —
Все роби, як знаєш.
Як оженишся, синочку,
Тоді заспіваш!

Гостина

Петя Коржик,
Той, що ходить
До другого класу,
Листа в село накарлякав
Дядькові Панасу:
«Добрий день вам,
Дядьку й тітко!
Я ходжу до школи
І чув, що ви на тім тижні
Свиню закололи.
Ми вас просимо у гості —
Татко, я і мати,
І всі разом на вокзалі
Будем зустрічати.
Я вас перший на пероні
Між людьми побачу:
Держіть в руках банку смальцю
І ногу свинячу».

(Далі буде).

Видання СУР-у за 2015 рік

